

Postoj spoločnosti k fyzickým trestům na dětech

Jitka Červíková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Jitka ČERVÍKOVÁ
Osobní číslo: H128284
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Postoj společnosti k fyzickým trestům na dětech

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracované podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovědního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- shromáždění důvodů od odborníků a laické veřejnosti k obhajobě tělesných trestů a v opačném případě k odmítnutí tělesných trestů
- vymezení hranice mezi týráním a fyzickým trestem
- dopad tělesných trestů na psychiku dítěte, na jeho vývoj a na vztahy v rodině
- dopady zákazu tělesných trestů (ve školství, v rodinách)

Součástí práce bude empirické šetření event. realizovaný výzkum zaměřený na zjištění vztahu (věkové, vzdělanostní....) sociální skupiny k fyzickým trestům.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Dunovský, J. Rodina a její poruchy ve vztahu k dítěti. Praha: MPSV, 1986.

Forwardová, S. a Buck, C. Když nám rodiče ničí život. Praha: Motto, 2008. ISBN 978-80-7246-417-3

Kast-Zahn, K. Jak naučit děti pravidlům. Praha: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-2042-2

Lenderová, M. a Rýdl, K. Radostné dětství. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-647-9

Matějčka, Z. Po dobrém nebo po zlém. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-562-0133-5

Prekopová, J. Pevné objetí. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-614-8

Prekopová, J. I rodiče by měli dělat chyby. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-766-4

Vaničková, E. Tělesné tresty dětí. Praha: GRADA, 2004. ISBN 80-247-0814-0

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Láca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

VITKA ČERMÁKOVÁ

.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 11. 1. 2014

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být užit nejpozději pět pracovních dní před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnožování.

(3) Platí, že odevzdávající práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3;

(3) O právu autorském také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ačje-li několi za účelem přísného nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo;

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy a užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělení svolení bez věcného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Nemá-li spečnáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výsledku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k vnitřnímu předpisu dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

Touto cestou vyslovuji upřímné poděkování mé rodině, kamarádům a kolegům, kteří mě podporovali a dodávali mi energii potřebnou k úspěšnému dokončení studia. Mé poděkování patří i paní PhDr. Aleně Plškové, za její odborné a metodické vedení.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na postoj současné společnosti k fyzickým trestům na dětech v regionu Kroměříže. Současně se práce zamýšlí nad možností, zda je společnost schopna vychovávat své děti bez použití fyzických trestů a zda akceptuje i jiné alternativní výchovné metody. Teoretická část se zaměřuje na pojmy výchova, nástroje výchovy, pojem trest, regulace trestů, preventivní opatření, rodičovská zodpovědnost a úloha rodičů ve výchově. V praktické části jsou zpracovány výsledky kvantitativního šetření, provedené se skupinou dětí, rodičů a pedagogů.

Klíčová slova: rodina, trest, odměna, výchova, fyzický trest, prevence

ABSTRACT

The bachelor's work concentrates on attitude of present society to children's physical punishments in region of Kroměříž. At the same time, the work reflects society's possibility of upbringing of children without use of physical punishments and of acceptance of other alternative educational methods. Theoretical part of work concentrates on concepts: upbringing, instruments of upbringing, concept of punishment, regulation of punishment, preventive measures, parental responsibility and educational role of parents. There are compiled results of quantitative research among group of children, parents and pedagogues in practical part of work.

Keywords: family, punishment, reward, upbringing, physical punishment, prevention

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VÝCHOVA JAKO SOCIÁLNÍ JEV	11
1.1 HISTORICKÝ VÝVOJ VÝCHOVY	12
1.2 POJEM VÝCHOVA.....	14
1.3 ZPŮSOBY VÝCHOVY	16
1.4 NÁSTROJE VÝCHOVY	18
2 PROBLEMATIKA TRESTŮ A TRESTÁNÍ.....	22
2.1 FORMY TRESTŮ	22
2.2 DOPADY TRESTŮ NA DĚTSKOU PSYCHIKU A JEHO VÝVOJ	24
2.3 VYMEZENÍ HRANICE MEZI TÝRÁNÍM A FYZICKÝM TRESTEM.....	26
2.4 PREVENTIVNÍ OPATŘENÍ	27
3 LEGISLATIVNÍ DIMENZE TRESTÁNÍ	30
3.1 RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 METODY, CÍLE VÝZKUMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ	34
4.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ	35
4.2 VLASTNÍ VÝZKUM	35
4.3 ANALÝZA A PREZENTACE VÝZKUMU	64
ZÁVĚR.....	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
SEZNAM GRAFŮ.....	71
SEZNAM PŘÍLOH	75

ÚVOD

Tato bakalářská práce je zaměřena na postoj společnosti k fyzickým trestům používaných v rámci výchovy dětí. Výchovou myslím, jak výchovu v rodině, tak výchovu ve škole. Dané téma jsem si zvolila proto, že ho považuji za zajímavé a zároveň souvisí s vývojem celé společnosti. Pro současnou dobu je charakteristický značný nárůst neustále se vyvíjejících technologií, které zasahují do všech oblastí života. Proto je potřeba tuto skutečnost ve výchově reflektovat a respektovat. V rámci globalizace dochází k prolínání kultur a k vzájemnému přejímání jejich výchovných postupů, popřípadě k vytváření nových. Úroveň společnosti lze hodnotit z několika hledisek a jedním z nich je právě postoj společnosti k výchově dětí. Každá generace vychovává v podobném duchu, jako byla vychovávána sama. Stejně tak děti při výchově používají podobné výchovné metody jako jejich rodiče. Při uplatňování fyzických trestů v rámci výchovy může dojít i k narušení vývoje dítěte a k psychickým poruchám. Takové dítě si nese následky fyzických trestů po celý život a ve většině případů, také negativně ovlivňuje výchovu další generace. Z tohoto pohledu je zřejmé, že otázka výchovy dětí a zejména používání fyzických trestů přesahuje rámec rodiny a stává se celospolečenským tématem.

V České republice neexistuje systém institucí nebo vzdělávání, který by poskytl rodičům základní informace o výchově dětí v rámci jednotlivých fází jejich vývoje. Výchova v rodině je intuitivní a vychází z osvědčených výchovných metod rodičů. Nebo naopak rodiče získávají informace z médií a odborných knih, které uplatňují ze zkušeností jiných rodičů, nebo přejímají výchovné metody jiných kultur. Státní instituce se zapojují do výchovy v rodině až v okamžiku, kdy dochází k závažným výchovným problémům, které jsou řešeny nepřiměřenými fyzickými tresty. To jak správně vychovávat vlastní děti se nikde neučí. Nedostatek informací v této oblasti není jedinou příčinou využívání fyzických trestů, jednou z hlavních rolí hraje temperament a osobnost rodiče, stejně jako osobnost dítěte.

Každý kdo se stává rodičem, si klade základní otázku, jak správně vychovat své dítě a jaké výchovné cíle si k tomu stanovit. Neexistuje výchovný manuál, který by se dal použít na všechny děti stejně. Každý tvor, který přijde na tento svět je jedinečnou a neopakovatelnou bytostí. Pokud se staneme rodiči, uvědomujeme si, že nejen my se učíme být těmi správnými rodiči, ale i naše děti nás vychovávají a ovlivňují tím naši osobnost. Většina z nás se při výchově chce vyvarovat výchovných metod našich rodičů,

ale jsme touto výchovou natolik ovlivněni, že nevědomky tuto výchovnou metodu, používáme dál na svých dětech nebo se pokoušíme tuto výchovnou metodu změnit a nahradit ji jinou alternativou.

Mezi rodiči o výchově dětí koluje řada pověr. První z nich, je když nebudu dítě trestat, přeroste mi přes hlavu a bude růst jako dříví v lese. Tento argument stojí na jedné společensky zhoubné věci a to na přesvědčení, že lidé jsou ve svém nitru špatní a jsme přesvědčeni, že člověk musí být v první řadě cvičen, usměrňován, měněn a kultivován. Druhou z nich je, že trest musí být takový, aby si jej dítě zapamatovalo, tedy dítě dostane na zadek, aby si zapamatovalo, že udělalo hloupost. Ve skutečnosti se děje opak, dítě ztrácí důvěru v nejbližšího člověka a nepřemýšlí, o tom co udělalo špatně. Třetí pověrou je odepřít dítěti to, co má rád, jenže tím ztrácíme nástroj trestu, protože dítě to už raději nebude chtít. Čtvrtou pověrou je já jsem byl taky bit jak žito a nic mi to neudělalo, jenže rodič v tomto případě neměl jinou možnost se naučit jinému řešení rodičovských situací. V takové výchově chybí naslouchání, pochopení od rodičů, nastavování společenských pravidel a vzájemného porozumění. Tento styl výchovy vytvoří v rodiči pocit, že člověk je špatný a máme strach ze sebe a předpokládáme, že i naše děti jsou špatné a proto se točíme dokola v kruhu nekonečných trestů.

Cílem práce je analyzovat problematiku trestů a trestání v teoretické rovině a realizovat empirické šetření v rovině výzkumné. A to z pohledu zkušeností současných rodičů a jejich dětí i z hlediska pedagogických pracovníků základní školy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝCHOVA JAKO SOCIÁLNÍ JEV

„Dobře potrestat může jen ten, kdo má rád.“¹

Výchova je dlouhodobý a celoživotní proces. Tento proces neprobíhá jen v rodině, ale na výchově osobnosti dítěte se podílí řada jiných výchovných institucí. Nedílnou součástí této výchovy je společnost a prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a žije. Samozřejmě i vliv dědičnosti. Samotný výchovný proces formuje osobnost dítěte a různé výchovné cíle ovlivňují jejich jednotlivé složky osobnosti. Nejdůležitějším a prvním činitelem výchovy je rodina, ve které jedinec vyrůstá a žije. Takové rodině říkáme orientační. Rodina formuje jedince v jeho složkách emotivních a konativních tzv. behaviorálních. Tím hovoříme o povahových vlastnostech jedince, jeho návycích a různých vzorcích chování.

Pod pojmem rodina rozumíme širší systém příbuzenství, tedy sociální systém, ve kterém má každý určitou pozici a postavení vůči ostatním, a v souladu s ní je mu přidělen název. V dnešní době se již nejčastěji setkáváme s nukleární rodinou, která zahrnuje rodiče a děti, pokud k této rodině zahrneme i prarodiče z obou stran dostaneme jádrovou rodinu a poslední rodinou je rozšířená, která zahrnuje i sourozence rodičů.²

Skladba rodiny souvisí se změnou kultury společnosti, takže i skladba rodiny má mnoho podob, jako je například, kdy matka zůstane v domácnosti a otec pracuje, oba rodiče jsou zaměstnaní a s výchovou pomáhají prarodiče, rodina pouze s jedním rodičem, adoptivní rodiče a jiné.³

Největší význam rodinné výchovy pro dítě je období předškolního věku, ale pro utváření jeho charakteru osobnosti je rozhodující období prvních tří let. Od věku tří let již do výchovy zasahují i jiné výchovné instituce, jako je třeba mateřská škola. Později nastupuje základní škola, sportovní kluby, umělecké školy a jiné. Dítě má v rodině již vybudované citové a harmonické zázemí s určitou jistotou, o kterou se může opřít. Touto jistotou jsou především rodiče.

Druhým nejvýznamnějším výchovným činitelem se stává škola. Dítě se ocitá v jiném prostředí, než v rodinném. Zde začíná být posuzováno podle svých schopností, výkonů

¹ MATĚJČEK, Zdeněk. 2012. *Po dobrém, nebo po zlém?* Praha : Portál, s.r.o., 2012. s.104

² VAVŘÍK, Michal. 2010. *Vybrané sociologické problémy*. S. Brno : Institut mezioborových studií Brno, 2010, 1. vyd. s. 5-6.

³ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s.18

a práce. Kromě toho se zde setkává s konkurencí a tou pro něho jsou jeho vrstevníci. Podle úsilí, které ve škole vynakládá si tak vytváří základy pro postoj k práci. Škola je pro dítě náročnější, protože již nepřihlíží k individuální jedinečnosti dítěte. V tomto prostředí se učí dítě přijímat jinou autoritu, ale na druhou stranu tím získává zkušenosti v kontaktu s jiným vrstevníky.⁴

1.1 Historický vývoj výchovy

První počátky výchovy již nalezneme v pravěku a středověku, typickým znakem této výchovy byla minimální investice do dítěte, která se odrážela ve výchově. S příchodem filozofie, která se zajímá o smysl lidského života a jeho hlavní smysl je i cíl výchovy. Řecký filozof Platon ve své Ústavě již zakotvil požadavky na výchovu, protože hlavním cílem lidské společnosti v té době byla spravedlnost. V jeho učení pokračoval významný filozof Aristoteles, zakladatel vědecké filozofie a osobní vychovatel Alexandra Makedonského. Veškeré vědomosti potřebné pro život dítě získalo pouze v rodině. Postupem času se do popředí výchovy, kromě rodinné, dostávala i církev a stát. Starověk rozlišoval dva různé způsoby výchovy, v židovském státě to byla náboženská výchova a v Řecku odpovídal za výchovu stát. V těchto typech výchovy se preferovalo udržování a dodržování kázně a podřízení se určitému řádu. Za každé porušení kázně následoval trest, který spočíval především v šlehání bičem nebo bití holí. Tyto tresty se nám v dnešní době zdají kruté, ale ve své době byly běžnou součástí výchovy a mimo jiné měli posilovat i tělesnou zdatnost.⁵

Ve středověku se stává nositelem vzdělání kněžstvo. Církev působila na výchovu dítěte po nejdelsí dobu, neboť dítě jí bylo svěřeno do péče od raného věku až do dospělosti. Vrcholem tohoto období bylo zakládání prvních univerzit. Rodina v té době nenaplňovala citové zázemí pro dítě. Vzdělávání bylo zaměřeno především na chlapce, zatímco dívky se vzdělávaly doma a učily se domácím pracím. Změna nastala až v průběhu 15. století, kdy se pod vlivem humanismu a renesance změnil pohled na dítě a jeho postavení. V této době se objevuje fenomén mazlení s dítětem, kdy se rodiče začínají věnovat svým dětem. Humanisté se snažili o přetvoření společnosti pomocí výchovy a vzdělávání jedince.

⁴ MŮHLPACHR, Pavel a Michal VAVŘÍK. *Sociální patologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. s. 105

⁵ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s.13-14

S tím souvisí i prosazování vzdělávání na základě svobodného rozvoje dítěte. Můžeme říci, že rodiče se více věnují, zejména menším dětem a začínají dohlížet na jejich výchovu.⁶

Výchovu v sedmnáctém století ovlivnil svým nejvýznamnějším dílem Velká Didaktika Jan Amos Komenský. V tomto díle vypracoval systém školské soustavy, který byl na svou dobu podrobně vypracovaný. Mimo jiné se zabýval i základními přirozenými rozdíly mezi dětmi. Na základě těchto rozdílů preferoval přirozenost, to znamená, že výchova se má vzdát všech násilných metod. Zastával pravidlo, že výchova má respektovat přirozený vývoj dítěte. Fyzické tresty neodsuzoval, ale prosazoval jejich používání pouze za nemravné chování dětí, nikoli pro jejich nedostatečné znalosti. *„Každý trest veden hněvem, prchlivostí a nenávisť je chybou, a naopak trestat se má s upřímností tak, aby trestaný pocítil, že trest je míněn v jeho dobro.“*⁷

V období osvícenství, v 18. století, ovlivnilo postavení dítěte ve společnosti a tím docházelo ke změnám ve výchově. Do popředí se tak dostávalo školství, jelikož po r. 1763 zavedla císařovna Marie Terezie povinnou školní docházku. V roce 1867 byly na našem území zrušeny fyzické tresty za porušení kázně, které měli nejčastěji podobu mrskání, bičování, rány holí, vystavování na pranýř, nebo věznění v okovech. Od toho roku nebylo dovoleno ve školách trýznění dětí.

Devatenácté století zdůrazňuje příliv citovosti, ale hlavně autoritu otce, tudíž disciplínu a poslušnost dětí, která přetrvávala až do dospělosti.

Americká sociální pracovnice Florence Kelley označila dvacáté století, stoletím dítěte a to na základě přijetí právních dokumentů na ochranu dětí. Přijetí tohoto dokumentu se dostává na první místo demokratizace rodinného života, oslabení poslušnosti vůči autoritám, kladení důrazu na přirozenou výchovu, větší citlivost vůči násilí a bezprávím na dětech.

Díky prolínání různých kultur, které začínají ovlivňovat i naše tradiční výchovné metody, máme možnost využít i takové výchovné metody, které nepoužívají fyzické tresty.

V současné době se dostává do popředí demokratická filozofie výchova dítěte, kterou můžeme znát pod názvem „efektivní rodičovství“. Ve Spojených státech se jako první

⁶ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s.14-16

⁷ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s.16-17

touto filozofií výchovy zabývala skupina rodičů pod názvem Systematic Training for Effective Parenting a postupně se tato filozofie rozšířila i do Evropy.⁸

1.2 Pojem výchova

Výchova tedy spíše její výchovný proces probíhá za určitým cílem formovat osobnost jedince. Znakem výchovy je její záměrnost, jejím cílem je dosáhnout změn v různých složkách osobnosti. Výchovný proces neprobíhá jen v rodině, která je prvním výchovným činitelem již od útlého dětství a je nenahraditelná v oblasti emocionálního vývoje dítěte, ale probíhá i v jiných výchovných institucích, které plní řadu jiných výchovných funkcí. Rodinná výchova je odpovědná za utváření charakteru dítěte a je rozhodující pro předávání vzorců, návyků a norem chování, které dál přenáší ze své orientační rodiny do rodiny vlastní. Výchova je hlavní složkou socializace, tedy lidská bytost se vlivem výchovy, nápodobou jiných jedinců, vlivem prostředí přizpůsobuje příslušné společnosti.⁹

Děti se narodí bez vymezení jakýchkoliv hranic, tudíž výchovou se snažíme určit potřebné hranice a dodržovat určitá pravidla hry. Do naší výchovy nevědomě uplatňujeme zkušenosti z vlastního dětství nebo se jich snažíme vyvarovat. V každém vývojovém stupni dítěte se výchovné metody mění. Dalším faktorem, který určuje jaké výchovné metody použít je prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Do výchovy se odráží i náš temperament, který určuje, jakým způsobem se vyrovnáváme s příjemnými či nepříjemnými podněty zvenčí a tím jak bude naše chování vypadat, když dítě bude zlobit. Jiným činitelem, který ovlivňuje výchovu, je inteligence a vzdělání. Tím jak vychovatel dokáže posoudit různé výchovné situace a jaké hodnoty si pro život hledá.¹⁰

Hlavním rysem osobnosti vychovatele je jeho autorita, kterou dítě uznává a přijímá jako určitou oporu. Pro dítě je autorita opěrným bodem v nejistém, neznámém a nebezpečném prostředí, ve kterém vyrůstá. Nedůsledností v používaných výchovných metodách se podrývá i vliv vychovatele – autorita. O výchovných postojích rozhoduje i naše filozofie, tedy nějaká soustava hodnot (životní styl), které respektujeme a chceme v životě

⁸ DINKMEYER, Don C a Gary D MCKAY. *Efektivní rodičovství krok za krokem*. Překlad Bohuslava Boučková. Praha: Portál, 2008, Rádcí pro rodiče a vychovatele. s. 9

⁹ JŮZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. s. 17

¹⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. s. 46-47

dosáhnout. Tento životní styl spojuje naše úkoly v rodině s ostatními úkoly v životě a naši odpovědností vůči dětem s odpovědností vůči naší společnosti.¹¹

Důležitým faktorem výchovy jsou naše výchovné cíle, tedy výchovné prostředky, formy a metody. Z pedagogického hlediska můžeme tyto výchovné cíle rozdělit na individuální-sociální, obecné-specifické, materiální-formativní, adaptační-anticipační, teoretické-praktické a autonomní-heteronomní.

Individuální-sociální výchovný cíl usiluje pouze o osobní rozvoj jedince a jeho uplatnění a prospěch dané společnosti. Dosažení jednoty těchto dvou výchovných cílů je, tak aby jedinec mohl plnit společenské úkoly i pro jeho vlastní život.

Obecné cíle zahrnují všestranný rozvoj jedince, utváření jeho vztahu ke společnosti, k lidem, k hodnotám a k osvojení konkrétních vědomostí. Specifické cíle se již zaměřují na konkrétní vědomosti, dovednosti a návyky spjaté s určitou profesí či funkcí.

Materiální výchova se orientuje na zvládnutí učební látky, tím si osvojuje konkrétní vědomosti potřebné pro zvládnutí teoretických i praktických úkolů. Formativní výchova se zaměřuje na rozvoj schopnosti jedince, logické uvažování, hudební talent, filologické cítění, umělecké nadání a jiné.

Adaptační výchovou rozumíme uzpůsobení jedince ke stávajícím podmínkám společnosti. Opakem této výchovy je anticipační výchova, která připravuje jedince pro podmínky budoucí společnosti, do které jedinec bude aktivně zasahovat.

Teoretická výchova má těžiště ve vědomostech a praktická výchova spočívá v kvalitních dovednostech a návycích.

Autonomní výchova se zaměřuje na cíl, který si jedinec stanoví sám a heteronomní výchova je ovlivněna jinými činiteli, např. stát, skupina, pedagog či rodiče.¹²

Druhý činitel, který působí na jedince je výchovná instituce, která plní funkci výchovně vzdělávacího procesu (edukační proces). Edukační proces v sobě zahrnuje vědomosti, návyky a dovednosti jedince a samozřejmě se rozvíjí i schopnosti jedince. Tento proces se v současné době neuskutečňuje pouze ve školách, ale díky prudkému nárůstu informací

¹¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. s. 49-50

¹² JŮZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. s. 25-32

stále se vyvíjejících technologií i mimo školu. V edukačním procesu hraje hlavní roli pedagog a jeho autorita před třídou, založena na principu spravedlivosti a nestrannosti.¹³

1.3 Způsoby výchovy

Každé vývojové období dítěte potřebuje určitý způsob výchovy ze strany vychovatele. Společně se změnou tohoto vývojového období musí vychovatel měnit a přizpůsobovat svou výchovu a stanovit si nové výchovné cíle. Základním pravidlem pro jakoukoliv výchovu platí, že každé dítě potřebuje vymezení limitů a důslednost.

Kojenci jsou bezbranní a zranitelní, vyžadují od rodičů péči, ochranu a laskavé chování. Rodiče v tomto období ještě nemohou dítěti vysvětlit, co je správné a co není.¹⁴ Už v této fázi vývoje dítěte lze velmi podstatně ovlivnit, jak jeho další vývoj, tak i průběh jeho života a chování. Hlavním faktorem je chování matky, pokud je vůči dítěti zlostné až agresivní je pravděpodobné, že u dítěte dojde k určité disharmonii ve struktuře osobnosti, která může vyústit v závažnou poruchu osobnosti. V důsledku této poruchy může být jedinec odtažitý ve vztazích, lhostejný ke kladným emocím.¹⁵

Při výchově batolete, u kterého dochází k prvnímu období vzdoru, je třeba, aby rodiče stanovily určité hranice pro jeho chování a měly několik zásadních „ne“, která musí být respektována ze strany dítěte a která stále platí.¹⁶ Pokud matka poskytuje lásku „za něco“, dochází u dítěte k rozporu mezi přirozenou potřebou a vývojovou potřebou lásky. Pokud dítě zatouží po objetí, musí si je zasloužit a to tím, že nebude zlobit. Takové poruše osobnosti říkáme pasivně agresivní.¹⁷

V předškolním období, se dítě učí především nápodobou, zejména toho co vidí ve svém nejbližším okolí, to je v rodině. Potřebuje pozornost rodiče a jeho zájem o něj. Rodiče by v tomto věku měli více rozvíjet systém pozitivní výchovy, tak aby dítě respektovalo vliv autority.

¹³ JŮZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. s. 25-32

¹⁴ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s.24

¹⁵ VAŠINA, Lubomír. *Repetitorium sanoterapie pro klinickou praxi a zdraví podporující chování*. 2013, Vyd. Institut mezioborových studií, Brno: BonnyPress, 2013. s. 72

¹⁶ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s.25

¹⁷ VAŠINA, Lubomír. *Repetitorium sanoterapie pro klinickou praxi a zdraví podporující chování*. 2013, Vyd. Institut mezioborových studií, Brno: BonnyPress, 2013. s. 78

Výchova školáků není jen v rukou rodičů, ale významný činitel, který ovlivňuje jeho osobnost je škola. Zde, dítě získává vědomosti a dále získává určité postavení v dětském kolektivu, rozvíjí se vztah k učitelům a spolužákům.¹⁸

V rodinné výchově dochází docela často k chybám, které mají negativní vliv na vychovávaného. Jednou z nich může být dominantní výchova ze strany rodičů, tedy její autoritativní charakter, nebo dominuje osobnost dítěte, kolem kterého se všechno točí (pedocentrický charakter) a v neposlední řadě je výchova nedostačující a dítě je odkázáno samo na sebe.

Každý rodič touží potom, aby jeho dítě dosáhlo vynikajícího postavení a mělo se lépe než on. To může vést k výchově, kde panuje přílišná přísnost tedy autoritativnost a dochází k odmítavému postoji rodičů k dítěti. Pokud se dítě vyvíjí jinak, než jsou představy a přání rodičů, mohou být z dítěte zklamáni. Rodiče v těchto případech kladou na své děti vysoké požadavky, pro které nejsou vyzrálé věkem ani svými schopnostmi. Děti zpravidla na tuto situaci reagují ztrátou jistoty, sebedůvěry a jsou nešťastné. V těchto případech dochází k nervovým poruchám.¹⁹

Pravým opakem této výchovy je přílišná láska (antiautoritativní výchova), ve které panuje nezdravá shovívavost, přepjatá starostlivost až úzkostlivost. Rodiče se snaží odstranit všechny překážky na cestě za úspěchem svého dítěte. Jinými slovy můžeme říct, že mu nedovolí nic udělat, aby se mu nic nestalo, a tím omezují jeho samostatnost i touhu po vlastním projevu.

V současné době se mnoho rodin zabývá ekonomickými problémy a tím zapomínají, že dítě potřebuje i lásku rodičů, která je pro ně to nejcennější. Najdou se i rodiče, kterým na svých dětech nezáleží a tito rodiče se ke svým dětem chovají chladně, odmítavě a dokonce až nepřátelsky. Někdy dochází k situacím kdy dítě, je v takové rodině zavrženo a pokládáno dokonce za přítěž. V současné době je chování některých dospělých charakterizováno nedostatkem volného času pro dítě, které potom trpí nenasycenou potřebou citového kontaktu s rodiči.²⁰

¹⁸ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2007, Rádcí pro rodiče a vychovatele. s. 62

¹⁹ KRAUS, Blahoslav, Miloslav JÚZL a Monika TANNENBERGEROVÁ. *Teorie výchovy*. Institut mezioborových studií. Brno: BonnyPress, 2011. s.59

²⁰ KRAUS, Blahoslav, Miloslav JÚZL a Monika TANNENBERGEROVÁ. *Teorie výchovy*. Institut mezioborových studií. Brno: BonnyPress, 2011. s.60

Lhostejnost je výraz pro metodu výchovy používanou rodiči, kteří nemají zájem o výchovu svých dětí a kteří v zásadě nereagují na žádné projevy dítěte, ať už pozitivní či negativní. Rodiče bývají lhostejní i k citovým potřebám svých dětí a tím může dojít u těchto dětí k citové deprivaci. Tento přístup ve výchově se objevuje u nechtěných dětí, kde rodičům chybí pocit odpovědnosti. Důsledkem takové výchovy bývá záškoláctví či deviantní jednání u dětí.

Pokud se výchova uskutečňuje v traumatizujícím prostředí, ve kterém se střídají konflikty, hrubost a násilí, dítě se neumí s takovou situací psychicky vyrovnat a reaguje svým nevhodným chováním.²¹

V současné době se dostává do popředí efektivní rodičovství, které je založeno na demokratické filozofii výchovy dětí. Hlavními principy této výchovy jsou rovnost a vzájemný respekt. Rodič dává dětem možnost volby, aby v určitých mezích nesly důsledky svých rozhodnutí a zároveň, je povzbuzuje. Povzbuzováním se myslí proces, který se soustřeďuje na úspěchy a schopnosti dítěte. Tím se v něm vybuduje sebedůvěra a sebeúcta. Dítě, které je povzbuzováno rodiči, věří v sebe sama a ve své schopnosti a zároveň tím získává odvalu být nedokonalé. Vzájemným respektem rodiče a dětí vyjadřují otevřeně své přesvědčení a pocity bez toho, aby byly odmítnuty. Dalším krokem v této výchově je vstřícné naslouchání, které znamená, že dítěti nabídneme otevřenou odpověď, které odrážejí jeho pocity, co si doopravdy myslí.²²

1.4 Nástroje výchovy

Mezi základní nástroje výchovy dítěte patří používání odměn a trestů. Odměnu používáme proto, aby dítě mělo zpětnou vazbu o skutečnosti, že jeho chování bylo správné. Pozitivní reakce rodiče posiluje toto správné a naučené chování dítěte. Pokud je takové chování u dítěte posilováno a ještě podpořeno ze strany rodičů emocionální reakcí, dítě ví, že rodiče mají radost, a tak bude takové chování opakovat a přijme ho za své. Odměna má více podob jako jsou pochvaly, uznání, ocenění, pomazlení, společné práce anebo zábava, která děti baví. Také záleží na věku, osobnosti a vývoji dítěte.²³ Dítě takovou odměnu přijímá

²¹ KRAUS, Blahoslav, Miloslav JÚZL a Monika TANNENBERGEROVÁ. *Teorie výchovy*. Institut mezioborových studií. Brno: BonnyPress, 2011. s.59

²² DINKMEYER, Don C a Gary D MCKAY. *Efektivní rodičovství krok za krokem*. Překlad Bohuslava Boučková. Praha: Portál, 2008, Rádcí pro rodiče a vychovatele. s. 9

²³ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s. 22-23

jako příjemný, povznášející pocit uspokojení, který by si rád co nejdéle udržel a znovu zopakoval.²⁴

Trest má sloužit pro rodiče jako oprava chyby, které se dítě dopustí, aby nedocházelo k opakování nesprávného návyku anebo chování. Dítětem by měl být trest vnímán jako spravedlivý. Udělování trestů je nepříjemné jak pro rodiče, tak hlavně pro děti. Děti se trestů obávají a mají z nich strach. Samotný strach může být faktorem, který má vliv na časté selhání dítěte. Také může snížit schopnost se něco naučit.²⁵ Pro dítě je trest nepříjemný, tísnivý, zahanbující, ponížující pocit, kterému by se chtělo vyhnout. Trest špatné chování jen zastaví, ale odměna buduje to správné chování.²⁶ Z pedagogického hlediska má trest tři funkce, napravit škodu, zabránit, aby se nesprávné chování opakovalo a v neposlední řadě zbavit viníka pocitu viny.

První funkce trestu napravně určité způsobenou škodu a to zejména práci. Povaha přestupku je v chování dítěte, které nás něčím zklamalo nebo rozzlobilo. Náprava škody přispívá u dítěte k vytváření pojmu spravedlnosti. Pokud dítě něco rozházelo, tak si to uklidí, pokud něco poškodilo a je v jeho silách to napravit, tak to napraví. Jestliže není v jeho silách věc napravit, následuje náhrada škody kapesným.

Druhá funkce trestu zabraňuje tomu, aby se nesprávné chování opět opakovalo. Když určité jednání doprovází pravidelně nepříjemný zážitek, dítě si jej zapamatuje. V budoucnu si dá pozor, aby se takovému nepříjemnému zážitku vyhnulo.

Třetí funkce trestu slouží k usmíření. Trest u dítěte vyvolává pocit odcizení mezi ním a vychovatelem. Dítě si uvědomuje svůj přestupek a tím prožívá svou vinu. Bez tohoto prožitku, by trest byl pouhým aktem násilí, ale takto je trest spravedlivý a přináší usmíření mezi provinilým a vychovatelem. I když dítě trestáme, musí vědět, že je máme stále rádi.²⁷

Vychovatel, by měl mít na paměti, že mezi proviněním a trestem musí být určitá úměrnost, stejně to platí i mezi žádoucím chováním a odměnou. Určité zásady by měli platit jak zacházet s výchovnými prostředky.

²⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. s. 30

²⁵ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s. 22

²⁶ MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. s. 34

²⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. s. 36-40

Výchovné prostředky, tedy odměny a tresty, by měly být přiměřené osobnosti dítěte a jeho věku. Věk dítěte je ve výchově významným činitelem, odměna, která fungovala, když dítě bylo malé, nebude již fungovat, ve věku kdy bude dítě chodit do školy. Zde platí zásada, že s přibývajícím věkem dítěte ztrácí na účinku výchovné prostředky, které jsou vázány na tělesné pocity. Naopak na významu budou přibývat ty, které jsou více duševní povahy. V odměnách použijeme pochvaly a ocenění a v trestech můžeme využít výčitky, domluvy, pokárání či projev nespokojenosti.

Odměny a tresty by měli být pro dítě vždy srozumitelné, týká se to především trestu, dítě nesmí být trestáno za své chování, pokud nepochopilo v čem je špatné. Třeba když dítě řekne neslušné slovo, kterému nerozumí. V takové situaci nemůže hned následovat trest. Dítěti bychom měli vysvětlit, přiměřeně jeho věku, proč se toto slovo neříká. Pokud by v tomto případě přišel ihned trest od milované osoby, uvedl by jej pouze ve zmatek a napětí. To můžeme přirovnat k trestání z rozmaru či ze špatné nálady.²⁸

Soustava odměn a trestů by měla být bohatá a rozmanitá. Měli bychom se vyvarovat používání jednoho a toho samého postupu. V případě stále se opakujícího stejného trestu za různé prohřešky, může dojít k tomu, že dítě přestane vnímat trest jako výchovné opatření. Obdobná situace je při používání odměn, ztrácí svůj povzbuzující účinek a rychle ochabuje dětská pozornost a zájem vůči nim. Zároveň ochuzujeme děti o radost z obyčejných věcí. Při trestání nebo odměňování dítěte bychom měli, vždy zvážit přiměřenost výchovného opatření a jeho stupeň. Je dobré začít mírnějším prostředkem, pokud bychom začali s příliš vysokými odměnami nebo příliš tvrdými tresty, nemáme možnost jejich diferencování a odstupňování. Tím by také mohlo dojít k tomu, že dítě vůči výchovnému prostředku otupí a nedosáhneme požadovaného cíle.²⁹

V používání odměn a trestů by měla být jistá důslednost. Pokud nejsme důslední, uvádíme tím dítě ve zmatek a vychovatel v jeho očích ztrácí autoritu. K nedůslednostem může dojít ve výchovném postupu dvou nebo více vychovatelů nebo výchovného prostředí a v druhém případě dochází k nedůslednosti v postupu a chování vychovatele.³⁰

Ve školách bude otázka odměn a trestů zaměřena na problematiku školní kázně, jelikož vyučování a vzdělávání je záležitostí didaktickou. Kázeňský přestupek může být cokoliv,

²⁸ MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. s. 74

²⁹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. s. 77-78

³⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. s. 77-80

co je ve školním řádu uvedeno a také jak to žák vnímá. Vliv má také prostředí, ve kterém se výchova odehrává.³¹

³¹ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s. 69

2 PROBLEMATIKA TRESTŮ A TRESTÁNÍ

Trest není to, co jsme si pro dítě vymysleli, ale to co dítě jako trest prožívá.³² Tresty používají rodiče a učitelé jako své běžné výchovné nástroje. Přistupujeme k nim proto, aby dítě přijalo určité normy chování jako součást svých hodnot. Trestáme pro ponaučení a výstrahu, aby se příště takové chování již neopakovalo. Často bývá odrazem našich negativních emocí (například strach o dítě) nebo bezradností a nezvládání situace, ve které jsme se ocitly.³³

2.1 Formy trestů

Fyzické tresty dítě zastraší a na nějakou dobu odradí od nežádoucího chování a jednání. Potrestané dítě zažívá různé emoce od strachu, pocitu ponížení, ublížení nebo vzteku. V pozdějším věku již tyto tresty dítě vnímá jako nespravedlivé a navíc může dospět k názoru, že tělesné týrání je běžnou normou chování. Důsledkem bývá agresivní až násilné chování.³⁴

Rodiče fyzické tresty používají třemi způsoby: impulzivně, v hněvu a promyšleně.

Impulzivní přístup se běžně používá u malých dětí a v těchto případech rodiče nikdy nemyslí „plácnutí“ příliš vážně. Jednají téměř automaticky, dítě si trochu popláče a pak si jde znovu hrát. Když dítě na něco sáhne, čímž projevuje, svou zvědavost zpravidla ještě neví, zda to smí udělat. Pokud je to zakázané, rodiče jej „plácnou přes ruku“, ale tím se dítě nic nenaučí. Lepší a účinnější je vysvětlit dítěti proč se určitého předmětu nesmí dotknout. Impulzivní přístup nemá na chování dítěte trvale pozitivní vliv. Děti, které jsou často bity, přichází k přesvědčení, že všechno co dělají je špatně. U dítěte se projevuje nízké sebevědomí.³⁵

³² MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. s. 29

³³ CHRASTILOVÁ, Gaurí. *Odměny a tresty ve výchově aneb Jak nevychovat malého tyrana*. *Babyweb.cz* [online]. [cit. 2013-12-23]. Dostupné z: <http://www.babyweb.cz/odmeny-tresty-ve-vychove-aneb-jak-nevychovat-maleho-tyrana>

³⁴ CHRASTILOVÁ, Gaurí. *Odměny a tresty ve výchově aneb Jak nevychovat malého tyrana*. *Babyweb.cz* [online]. [cit. 2013-12-23]. Dostupné z: <http://www.babyweb.cz/odmeny-tresty-ve-vychove-aneb-jak-nevychovat-maleho-tyrana>

³⁵ *Tělesné tresty, Mladá fronta* [online]. [cit. 2013-12-23]. Dostupné z: <http://zeny.e15.cz/clanek/sex-a-vztahy//telesne-tresty>

Trestání v hněvu, je nejčastější a zároveň nejškodlivějším. Pokud v hněvu užijeme fyzický trest, ukážeme mu tím, jak snadno nás vyvede z míry a dítě toho může později využít proti nám. Dalším problémem může být skutečnost, že hněv nás naprosto ovládá a my můžeme v takovém stavu dítěti ublížit. U rodičů vyvolává trestání v hněvu negativní emoce, stejně je vyvolá i v dítěti. Děti se začnou rodičů bát a ztratí k nim důvěru. Takovým způsobem trestání učíme dítě, aby v hněvu reagovaly vždy hrubou silou, protože když jsou rozzlobené, tak se nemusí ovládat. Tím se, ale nenaučí správně rozhodovat.

Nejlepší metodou výchovy je používání systému trestů, které je promyšlené. Dítě upozorníme, že za určité jednání následuje trest. Důležité je, aby tento akt byl ze strany rodičů proveden v klidu, bez hněvu. Na jedné straně promyšlené trestání zařazené do výchovy je účinnější než impulzivně používané tresty, ale na druhou stranu neexistuje souvislost mezi tím, že by to dítě vedlo k větší odpovědnosti.³⁶

Do skupiny mírnějších tělesných trestů bychom mohli zařadit nejčastěji používanou facku, pohlavek a plácnutí přes zadek.

Psychické tresty mají pro děti daleko závažnější dopad. Příkladem takového trestu je zákaz oblíbené činnosti nebo naopak, přinucení dítěte vykonávat činnost neoblíbenou. Děti při těchto trestech prožívají negativní pocity a dávají najevo svou nelibost. Psychické týrání může vést až k psychosomatickým potížím.

K nejbolestivějším trestům pro dítě je odpírání rodičovské lásky. Dítě si z chování rodičů odvodí, že pokud má být milováno, musí se chovat takovým způsobem, který není pro něj přirozený.³⁷

Při pedagogicko-výchovném procesu ve škole se při stanovování výchovného opatření, vychází ze školního řádu. Zde je uvedeno, že mezi výchovná opatření patří:

- napomenutí třídního učitele,
- důtka třídního učitele,
- důtka ředitele školy.

³⁶ *Tělesné tresty, Mladá fronta* [online]. [cit. 2013-12-23]. Dostupné z: <http://zeny.e15.cz/clanek/sex-a-vztahy//telesne-tresty>

³⁷ *Tělesné tresty, Mladá fronta* [online]. [cit. 2013-12-23]. Dostupné z: <http://zeny.e15.cz/clanek/sex-a-vztahy//telesne-tresty>

Chování se hodnotí stupni 1 velmi dobré, 2 uspokojivé a 3 neuspokojivé. Při určování stupně hodnocení chování se může přihlídnout, k již dříve uloženým výchovným opatřením. Škola si může stanovit i jiná výchovná opatření, tato však musí být uvedena ve školním řádu. Od poloviny minulého století se tělesné tresty na školách nepoužívají, a to na základě vyhlášky ministerstva školství.³⁸

2.2 Dopady trestů na dětskou psychiku a jeho vývoj

Tělesné tresty představují velké riziko pro bezpečný vývoj osobnosti dítěte, protože:

- „učí násilí,
- ničí jistotu pocitu bezvýhradné lásky, bezpečí a přijetí,
- je příčinou úzkosti v očekávání dalšího útoku
- v dítěti vyvolává zlobu, vztek a hněv, které spouští touhu po pomstě,
- programuje dítě k akceptaci nelogických argumentů
- snižuje citlivost a soucit
- učí dítě, že nezasluhuje respekt
- učí dítě, že trápení se ignoruje
- učí dítě, že trest a násilí jsou projevy lásky,
- učí dítě k popírání pocitů“³⁹

Reakcí dítěte na opakované tělesné tresty bývají emoce, které mu pomáhají se vyrovnat se stresem, který jej provází. Pokud tyto negativní pocity a obranné mechanismy nejsou zpracovány, dochází k zakládání dalších problémů a změny v chování dítěte. Nejčastější reakcí na tyto problémy je zvýšená úzkostnost a strach dítěte, které zhoršují prožívání, a může spustit somatizaci problémů, jako jsou bolesti či tělesné obtíže bez jasných příčin. Další znakem je deprese, která zhoršuje spolupráci dítěte s rodičem a dalšími členy sociální skupiny, tím dochází k odcizení a na svou bolest zůstává samo. U některých dětí, se používání opakovaných tělesných trestů v jejich chování nemusí projevit okamžitě. V životě tohoto jedince může nastat situace, kdy určitá reakce na situaci vyvolá bolestnou zkušenost z dětství. V některých případech dochází u takovýchto jedinců až k sebevražednému chování nebo docela často mohou vést k syndromu CAN - Child abuse

³⁸ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s. 69-70

³⁹ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s. 79

and neglect (syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte). Týrání může mít formu opakovaného tělesného týrání dítěte, pomocí hrubých tělesných trestů nebo citového násilí. Fyzické tresty bolí okamžitě a v dítěti zanechávají pocit ponížení, hromadí se v něm smutek a strach. Zneužití se zpravidla dopouští osoba blízká dítěti a k traumatizující události dochází opakovaně. Místo toho, aby dítě bylo podporováno a ochraňováno svou blízkou osobou, dochází k týrání. Zanedbávání dítěte spočívá v tom, že dítě nemá vytvořené podmínky pro jeho optimální vývoj. V dítěti se tyto vzpomínky mohou vracet a nebude-li dítě včas a správně léčeno, hrůza z těchto vzpomínek mu zůstane jeho dědictvím pro celý zbytek jeho života.⁴⁰

Obecně se tyto negativní vzpomínky z dětství projevují ve znovuprožívání těchto traumat v podobě snů, v myšlenkách a obrazech. Dítě může ubývat na váze, začne být otupělé nebo může prožívat citovou zploštělost. Může být psychomotoricky neklidné, nesoustředěné, má potíže s usínáním, přemrštěně reaguje na překvapení.

V používání nepřiměřeného tělesného trestu může vést v budoucnosti ve vývoji dospívajícího a dospělého například k poruchám osobnosti, týrání partnera nebo vlastního dítěte. Dále dochází k závislosti na návykových látkách, alkoholismu apod. Nejmutnějším následkem je naplnění přenosu násilí z generace na generaci.⁴¹

Příklad takové poruchy osobnosti je disociální porucha osobnosti, která má položeny základy v již dětství, kdy bylo dítě ze stran rodičů krutě trestáno nebo dokonce týráno. Typické pro tuto poruchu je, že tento člověk se neřídí pravidly pro soužití ve vztazích, snadno vyhledává hádku, je nevypočitatelný v cílech svého jednání. Chybí mu empatie a soucit. Je necitlivý ve vztahu k druhým lidem, arogantní v jednání a má agresivní sklony, nepocituje vinu za důsledky svého chování.⁴²

Z tohoto důvodu je nutná prevence, aby dospělá osoba vyhledala odbornou pomoc a zahájila včasnou terapii, protože jen psychicky, emociálně a sociálně zdravý rodič může vychovat dítě zdravé a šťastné.⁴³

⁴⁰ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s. 80

⁴¹ LOVASOVÁ, Lenka a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 12

⁴² VAŠINA, Lubomír. *Repetitorium sanoterapie pro klinickou praxi a zdraví podporující chování*. 2013. vyd. Institut mezioborových studií, Brno: BonnyPress, 2013. s. 76

⁴³ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada Publishing). s. 82

Regulace trestů

Regulace trestů není v současné době v ČR legislativně vyřešena. V roce 2008 byl předložen návrh zákona o zákazu fyzických trestů, který poslanecká sněmovna zamítla. Dnešní společnost není zatím připravena k tomu, aby ze svých výchovných metod, fyzické tresty naprosto vyloučila. Jedinou možností je práce s jednotlivými rodiči, rodičovské vzdělávání a jeho podpora, práce s dětmi již ve školách i v rodinách a zákonná opatření předně se zaměřující na prevenci. Některé země jako jsou například Švédsko, Norsko, Finsko, Dánsko, Rakousko, Kypr, Lotyšsko, Ukrajina, Maďarsko, Chorvatsko, Bulharsko, Německo, Island a Izrael užívání tělesných trestů zcela zakázaly.

2.3 Vymezení hranice mezi týráním a fyzickým trestem

Vymezení hranic mezi tělesným trestáním a týráním dítěte je značně složité a nejednoznačné. Podle Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 „*je tělesné týráné definováno jako tělesné ublížení dítěti anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo že mu vědomě nebylo zabráněno*“.⁴⁴

Podle povahy rozdělujeme tělesné týráné na aktivní a pasivní. Při aktivním týráné dochází k tělesnému zranění dítěte nebo k trvalému poškození zdraví. V některých případech dochází i k usmrcení dítěte. Mezi aktivní formy fyzického týráné považujeme:

- nepřiměřené bití rukou nebo různými nástroji (například vařečka, opasek, kabel)
- kopání do dítěte, údery na citlivou část těla (v těchto případech dochází k poranění vnitřních orgánů)
- způsobení bodných, řezných a sečných ran, střelná poranění
- vytrhávání vlasů, kousání dítěte
- způsobení popálenin (cigaretou, horkou vodou)
- odmrštění dítěte na podlahu či nábytek
- svazování či připoutání dítěte

⁴⁴Týráné dětí, *moje-rodina.cz* [online]. [cit. 2013-12-25]. Dostupné z: <http://www.moje-rodina.cz/deti/tyrani-deti>

- škrčení a dušení
- otrava jedem, chemikáliemi
- podávání alkoholu nebo drog

Za pasivní formu fyzického týrání považujeme:

- porucha v prospívání dítěte v důsledku nedostatečné výživy
- nedostatek zdravotní péče, a to vědomé odmítání preventivní a léčebné péče
- nedostatky ve výchově a vzdělání, nerozvinutí mentální kapacity tedy nedostatečnou motivací a učením
- nezabezpečení přístřeší, ošacení a ochrany
- vykořisťování dětí, nucení dětí k žebrání

Kromě tělesného týrání zde existuje i psychické týrání, které má negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Za psychické týrání považujeme:

- slovní (vulgární) útoky na dítě
- ponižování dítěte, urážení a ponižování
- zavrhování a dávání najevo, že není důležitým ani potřebným
- izolace dítěte
- podryvání jeho sebevědomí, urážení a podceňování
- kladení nereálných nároků, které není schopno splnit
- nedostatečný zájem o dítě z důvodu vysoké zaměstnanosti rodičů⁴⁵

2.4 Preventivní opatření

Preventivní opatření, které by vedly ke snížení nadměrného tělesného trestání, lze provádět na třech základních úrovních:

- Primární prevence, která je zaměřena na celou populaci a jejím cílem je zamezit používání tělesných trestů na dětech
- Sekundární prevence, se zaměřuje již na rodiny se zvýšeným rizikem výskytu nepřiměřených tělesných trestů s cílem předejít tomuto riziku, popřípadě již vzniklou situaci řešit

⁴⁵ Týrání dětí, *moje-rodina.cz* [online]. [cit. 2013-12-25]. Dostupné z: <http://www.moje-rodina.cz/deti/tyrani-deti>

- Terciální prevence, zahrnuje opatření vedoucí ke snížení negativních dopadů v rodinách, kde se nepřiměřené tělesné tresty nebo již týrání vyskytlo a jednak snaha předcházet relapsům.⁴⁶

Nadměrné tělesné týrání má vždy závažný dopad na vývoj dítěte, který se projevuje poruchou osobnosti a jeho postavením ve společnosti. Každá rodina má právo na své soukromí, do něhož nelze svévolně zasahovat a vstupovat. Tudiž největší důraz musí být kladen na prevenci primární. Ta již může být směřována do různých oblastí lidského života a zasahovat do něj. Nejúčinnější cestou je vzdělávání celé společnosti, pomocí různých programů a návrhů. První programy byly již vypracovány v 80. letech minulého století. Přesto však navzdory vzrůstající vzdělanosti a informovanosti o fyzickém týrání/trestání dětí, je stále těžké přesvědčit současnou veřejnost, že každý člen této společnosti je součástí tohoto problému. Je to ovlivněno tím, že většina již dospělých osob měla vlastní zkušenost s tělesným trestem a nevědomky a zcela automaticky tyto vzorce výchovy aplikují již na své vlastní děti. Škodlivost těchto trestů si neuvědomují. Jak vůbec bojovat proti těmto trestům a jakými prostředky? V současné době jsou nejlepším pomocníkem média (například televize, internet, rozhlas, tisk, plakáty, billboardy), které mají na společnost celoplošný vliv a mohou se řadit i mezi vzdělávací aktivity. Přednášky či semináře. Největší zkušenosti s těmito kampaněmi mají Spojené státy, např. kampaň „No Spanking Zone“ (Zóna, kde se netrestají děti fyzicky), další zahraniční projekt, který podporuje přirozenou dětskou odolnost a vědomí, je anglický školní vzdělávací program „Zdravá rodina“. I když se média jeví, být dobrým pomocníkem mohou působit i negativně.⁴⁷

V Austrálii byla zahájena kampaň „Grow Together Campaign“ (Kampaň za to, aby se rodina stmelila a dítě mělo v rodině oporu), jejíž náplní bylo naučit rodiče zákonitostem vývoje dítěte a jeho potřebám v jednotlivých vývojových obdobích.⁴⁸

Nadace Naše dítě, která v České republice odstartovala kampaň „Stop násilí na dětech“, chce nabídnout rodičům, konkrétní inspiraci a je propagátorem tzv. pozitivního rodičovství. Pomocí praktických seminářů ve spolupráci s renomovanými odborníky

⁴⁶ MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012. s. 36

⁴⁷ LOVASOVÁ, Lenka a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 18-19

⁴⁸ LOVASOVÁ, Lenka a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 18-19

i samotnými rodiči, dochází k praktickému pojmenování výchovných principů, které podporují zdravý a optimální vývoj dítěte.⁴⁹

V současné době začala v ČR pracovat řada krizových center a poraden, kde se mohou děti i jejich rodiče se svými problémy svěřit. Tyto centra nabízejí pomoc nejen v akutním stádiu, ale i další pomoc, která napomáhá řešit rodinnou situaci a zajištění psychoterapie. Důležitou úlohu hrají krizové telefonní linky, které působí v jednotlivých regionech - Linka SOS, Růžová linka, Linka důvěry, Rodičovská linka, Modrá Linka a jiné. Linka bezpečí, je celostátní, bezplatnou, telefonickou, online službou poskytující pomoc a ochranu dětem, mladistvým a dospělým. Tyto krizové linky pracují především na principu anonymity a odbornosti.

Významná je pozice lékaře, který bývá v kontaktu s dítětem a rodinou. Lékař při základním vyšetření může odhalit možné příznaky fyzického týrání, sexuálního zneužívání, případně zanedbávání. Od tohoto vyšetření se odvíjí další postup při péči o týrané, zneužívané nebo zanedbávané dítě. V některých státech již lékař nese plnou zodpovědnost za ohlášení všech podezření na týrání či jiné poškozování dítěte.

Při vyhledávání rizikového prostředí či jedinců je třeba brát na zřetel podmínky, ve kterých dítě žije. Do těchto rizik zahrnujeme nevyrovnané vztahy uvnitř rodiny (rozvod, odchod partnera, úmrtí v rodině), sociální aspekty (nezaměstnanost, nedostatečný příjem, společenská izolace, kulturní chudoba) nebo poruchy chování dítěte (apatie, agresivita, smutek). Ohrožené dítě a jeho rodinu je třeba sledovat a opakovaně vyšetřovat. Vyhodnotit vnější známky rodinného prostředí i ty vnitřní, a to především péči a zájem o dítě.⁵⁰

⁴⁹ LABUSOVÁ, Eva. *Fyzické tresty: Obejdeme se bez nich?* [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: www.evalabusova.cz/clanky/tresty.php

⁵⁰ LOVASOVÁ, Lenka a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 20

3 LEGISLATIVNÍ DIMENZE TRESTÁNÍ

V současné době je nejvíce diskutovaným problémem násilí na dětech a možnost jejich prevence. Hlavní příčinou tohoto problému je neustálé používání fyzických trestů na dětech při výchově. Tyto tresty zanechávají na dětech nejen psychické, ale i fyzické následky. Pokud dochází k týrání dítěte, jeho odhalení trvá poměrně dlouhou dobu. V některých případech dochází až k úmrtí dítěte. Současná legislativa v České republice zahrnuje pojem násilí a týrání dětí, která definuje trestný čin Týrání svěřené osoby § 198 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. A trestný čin Týrání osoby žijící ve společném obydlí § 199 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Výše uvedené trestné činy zahrnují pod pojmem „týrání osoby“ i domácí násilí, jehož součástí mohou být děti.⁵¹

V roce 2008 byl podán návrh zákona, který se týkal omezení fyzických trestů používaných při výchově. Tento návrh prosazovaný MUDr. Džamilou Stehlíkovou nebyl poslaneckou sněmovnou schválen. V boji proti používání fyzických trestů při výchově se podařilo Nadaci Naše dítě seznámit širokou veřejnost s projektem pozitivního rodičovství. Na tomto projektu se stále pracuje.⁵²

Veškeré vztahy mezi rodiči a dětmi upravoval do 31. 12. 2013 zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Od 1. ledna 2014 tyto právní vztahy upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a to hlavně v části druhé § 655 až § 975, která se věnuje rodinnému právu. Základním pramenem a zdrojem právní úpravy rodinného práva je Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení listiny základních práv a svobod. V této listině je výslovně stanoveno, že péče o dítě a jeho výchova je právem rodičů a naopak, kdy dítě má nárok na rodičovskou výchovu.

Se vstupem do evropské unie se pro nás staly závazné i prameny evropské unie. Evropská rada v roce 1985 spolu s Evropskou komisí a Soudem pro lidská práva, shledala, že používání tělesných trestů je v rozporu s Evropskou sociální chartou, která jednoznačně zakazuje používat jakékoliv formy násilí vůči dětem ve škole i doma. Prvním dokumentem, který se zabývá ochranou dětí, aby své dětství mohly prožít šťastné, užívat práv a svobod ke svému vlastnímu prospěchu i prospěchu společnosti, byla Organizací spojených národů

⁵¹ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁵² BĀRTOVĀ, Eliška. *Ministryně Stehlíková: Zákaz pohlavků žádá Evropa. Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=523615>

v roce 1959 přijata Deklarace práv dítěte. Ve 20. století se dostávaly do popředí zájmy dětí, vylepšování jejich životních podmínek, prosazování jejich zájmů a v neposlední řadě respektování jejich základních práv. 20. listopadu 1989 byla přijata Valným shromážděním OSN Úmluva o právech dítěte, která uznává důstojnost a rovnost a nezcizitelnost práv všech, tedy i dětí. Tuto úmluvu přijal náš stát již v roce 1991 a dodržování úmluvy kontroluje Výbor pro práva dítěte OSN. Tato úmluva definuje dítě jako lidskou bytost i když je mladší 18 let, zejména v oblasti práva dítěte a jeho ochrany. Druhým právem v této úmluvě je právo dítěte vyrůstat v rodině a zásadní změnou v této úmluvě je právo respektovat a rozhodovat vždy v zájmu dítěte.⁵³

3.1 Rodičovská zodpovědnost

Rodičovská odpovědnost je podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, zakotvena v § 31 odst. 1, 2, 3 a 4. Podle tohoto zákona je rodičovská odpovědnost souhrnem práv a povinností, zejména péčí o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Do jeho zletilosti je jeho rodič zákonným zástupcem a spravuje jeho jmění. Rodiče jsou povinni chránit jeho zájmy, vykonávají dohled nad jeho vývojem. Má právo užít výchovných prostředků, ale tak, aby nebylo ohroženo jeho zdraví a jeho citový, rozumový a mravní vývoj. Dítě se má právo vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů týkající se jeho osoby. Dítě žijící ve společné domácnosti je povinno svým rodičům pomáhat podle svých schopností.⁵⁴

Podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. je rodičovská zodpovědnost zmíněna v pododdílu 3 jako rodičovská odpovědnost, která je obsažena v § 865 až § 883.⁵⁵

Úloha rodičů ve výchově

Podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, účinném do 31. 12. 2013 je úloha rodičů zakotvena v § 32 odst. 1. Zde je specifikováno, kdo má rozhodující úlohu ve výchově dětí a tím je rodič. V odst. 2, zmiňovaného ustanovení je uvedeno, že rodiče mají být příkladem svým dětem, nejen svým chováním, ale i osobním životem.⁵⁶

⁵³ *Deklarace práv dítěte, Informační centrum vlády* [online]. [cit. 2014-01-31]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>

⁵⁴ Zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

⁵⁶ Zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Podle nového zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. ledna 2014 je úloha rodičů vymezena v § 884 v odst. 1 a odst. 2, jehož obsahem je, jaké výchovné prostředky lze použít a v jaké míře, tak aby neohrožovaly zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotkly se jeho lidské důstojnosti.⁵⁷

⁵⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODY, CÍLE VÝZKUMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaký je obecný názor na užívání fyzických trestů jak v rodinách, tak i ve školách. Chtěla jsem zjistit, jaké způsoby trestání preferují jednotliví respondenti. Mým záměrem bylo ověřit si, zda je ve škole uplatňován zákaz fyzických trestů. Vzhledem k tomu, že zákaz používání fyzických trestů při výchově není zakázán, chtěla jsem zjistit v jaké míře, je používán v rodinách.

Ve společenských vědách se při sběru dat používá řady metod. Ve své práci jsem využila kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření. Podstatou kvantitativního výzkumu je ověřování platnosti hypotéz. Ke sběru tzv. tvrdých dat (věk, pohlaví, bydliště, vzdělání) jsem využila uzavřených otázek. Uzavřené otázky doplněné o několik otázek otevřených, jsem použila při sběru měkkých dat (postoje a názory). Výhodou takového dotazníkového šetření je získávání informací od velkého množství respondentů v krátkém časovém úseku. Nevýhodou může být špatná interpretace otázky a respondent nemá možnost se výzkumníka dotázat na její přesný smysl.⁵⁸

Oslovila jsem celkem tři různé skupiny respondentů. První skupinu dotazovaných tvořili pedagogové působící na základní škole a dotazník obsahoval 16 otázek. Druhá skupina dotazovaných byli rodiče žáků základní školy a dotazník byl sestaven z 22 otázek. Třetí dotazník, který obsahoval 17 otázek, byl určen pro žáky 5. tříd základní školy.

Stanovení výzkumných hypotéz

Hypotéza č. 1

Rodiče v současné době častěji upřednostní jako trest zákaz oblíbené činnosti než použití fyzického trestu.

Hypotéza č. 2

Ve škole je výchova s použitím fyzických trestů účinnější než výchova bez použití těchto trestů.

⁵⁸ RADVAN, Eduard a VAVŘÍK, Michal. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Institut mezioborových studií. Brno: BonnyPress, 2009. s. 22-41

Hypotéza č. 3

Žáci častěji upřednostňují jinou formu trestu, než trest fyzický.

4.1 Výběr respondentů

Při výběrů respondentů jsem se nezaměřila pouze na jednu skupinu dotazovaných, jelikož jsem chtěla zjistit postoj k fyzickým trestům ve výchově, jak ze strany rodičů, tak i reakci jejich dětí a výchovné metody dnešních pedagogů na školách. Proto byly zpracovány 3 typy dotazníků. Před distribucí dotazníků respondentům, byl proveden předvýzkum na vzorku 10 osob. Těmto osobám byl rozdán dotazník v tištěné podobě, který měli za úkol vyplnit. Při vyplňování dotazníků jsem byla přítomna a zaznamenávala jsem si jejich dotazy k jednotlivým otázkám z dotazníku. Cílem této přípravné fáze bylo šetření, zda jsou otázky v dotazníku správně a srozumitelně formulovány. Zároveň jsem si ověřovala návaznost jednotlivých otázek. Na podkladě tohoto předvýzkumu jsem si ověřila, že otázky jsou položeny správně a srozumitelně. Upravovala jsem pouze pořadí otázek pro pedagogy. Dotazníkové šetření proběhl v měsíci lednu 2014. Z celkového počtu 250 rozdaných dotazníků se mi vrátilo vyplněno 195. Počet rozdaných dotazníků pro žáky bylo 96 z toho se vyplněných vrátilo 92. Počet rozdaných dotazníků pro rodiče bylo 96 z toho se vrátilo 78 vyplněných. Počet rozdaných dotazníků pro pedagogy byl 58 a vrátilo se vyplněných pouze 25. Dotazníky byly vytvořeny pouze v tištěné podobě a byly rozdány na jedné z největších základních škol v regionu. Anonymita respondentů byla zcela zaručena.

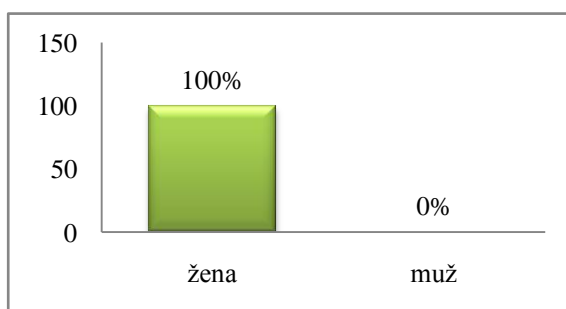
4.2 Vlastní výzkum

Pedagogové

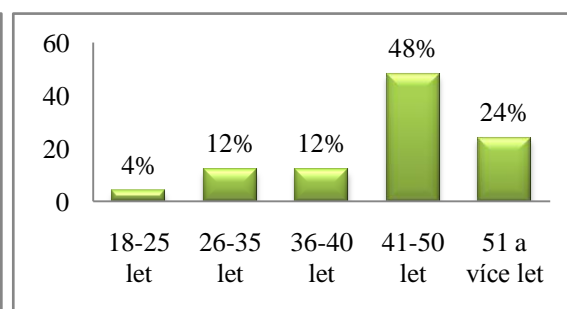
Pod otázkou č. 1 – 6 jsou zpracována tzv. tvrdá data, která obsahují demografické údaje: pohlaví, věk, vzdělání, bydliště, délku pedagogické praxe a počet dětí ve třídě. Výzkumný soubor je tvořen pouze ženami 100% respondentů, to odpovídá personálnímu obsazení pedagogů v současné době ve školách. Ve městech má bydliště 84% pedagogů a 16% bydlí na vesnicích. Ve věkovém rozmezí 41-50 let je 48% respondentů, 24% pedagogů je ve věku 51 a více let, 28% pedagogů je mladší 40 let. Tomu odpovídá i délka

pedagogické praxe, 40% respondentů již pracuje ve školství více jak 20 let a 60% respondentů má délku praxe kratší než 20 let. Základní škola, ve které byl prováděn výzkumný vzorek, má v jednotlivých třídách počet žáků v rozmezí 16-25. Většina pedagogů z výzkumného vzorku tj. 92% vyučuje právě ve výše uvedených třídách.

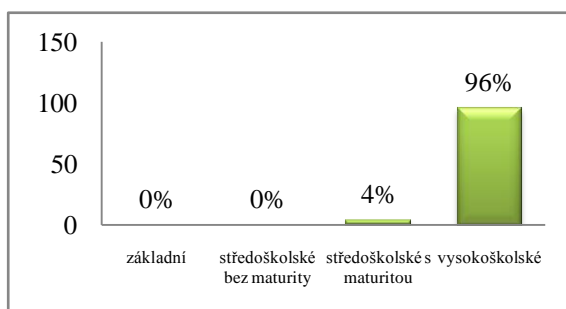
Graf č. 1: Pohlaví

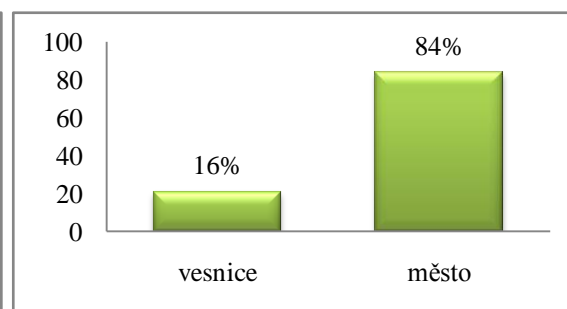
Graf č. 2: Věk

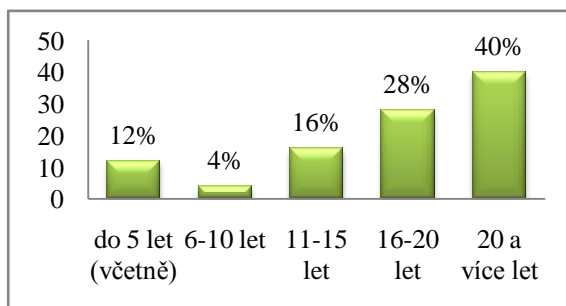
Graf č. 3: Vzdělání

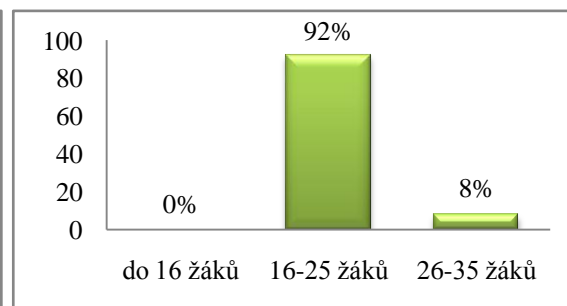
Graf č. 4: Bydliště

Graf č. 5: Délka pedagogické praxe

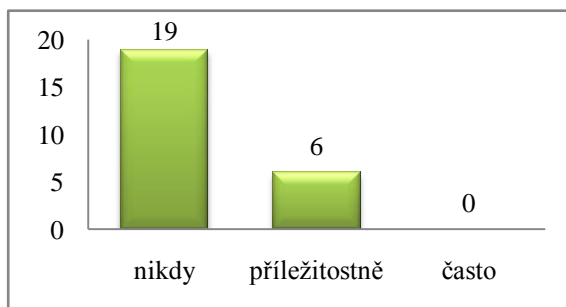
Graf č. 6: Počet žáků ve třídě

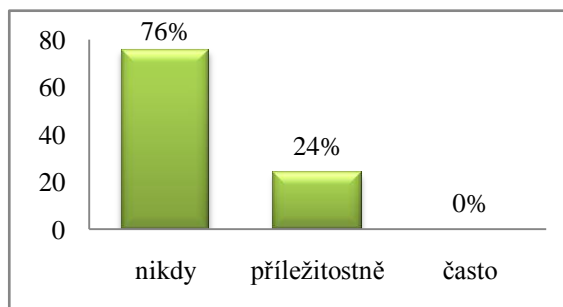
Otázka č. 7 - Byl (a) jste v dětství fyzicky trestán (a) ze strany pedagoga?

Na tuto otázku odpovědělo 76% respondentů, že se nikdy nesetkalo s fyzickým trestem ze strany pedagoga. Pouze 24% respondentů se s fyzickým trestem setkala příležitostně. Vzhledem k tomu, že výzkumný vzorek tvořily pouze ženy, se lze podle obecného povědomí o chování žen domnívat, že fyzického trestu nebylo ve většině případů potřeba.

Graf č. 7: Početní vyjádření k otázce č. 7

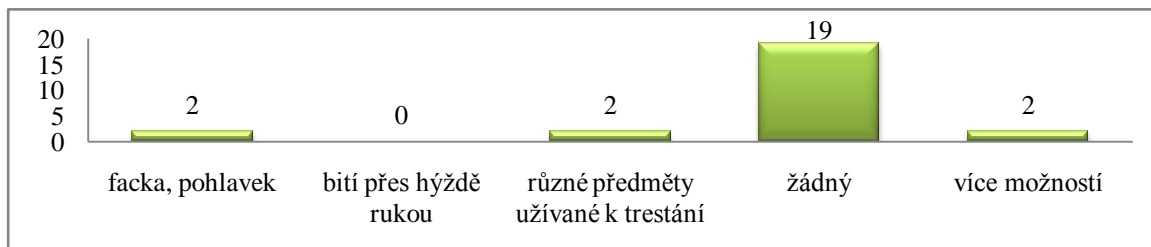
Graf č. 8: Procentuální vyjádření k otázce č. 7

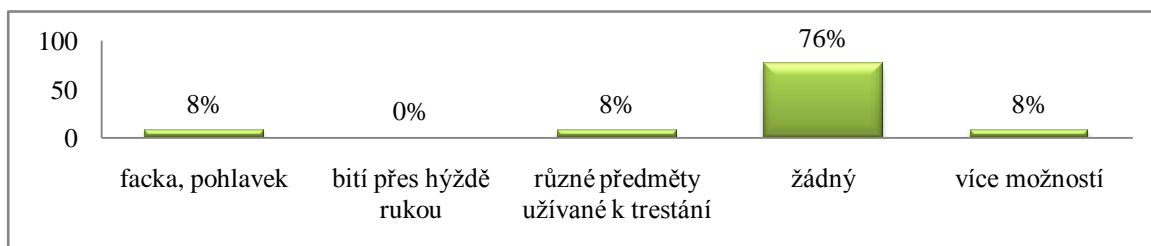
Otázka č. 8 - Jaký trest pedagog použil?

Respondenti v 76% potvrzují, že se opravdu nikdy nesetkali s fyzickým trestem ze strany pedagoga. Z předchozí otázky se s trestem setkalo 24% respondentů, z trestů byla v 8% použita facka, pohlavek, v dalších 8% byly k trestání použity různé předměty a v 8% bylo použito více možností z těchto trestů.

Graf č. 9: Početní vyjádření k otázce č. 8

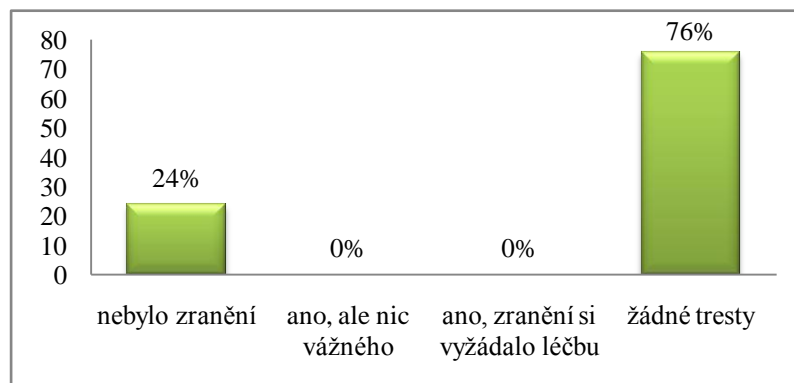
Graf č.10: Procentuální vyjádření k otázce č. 8

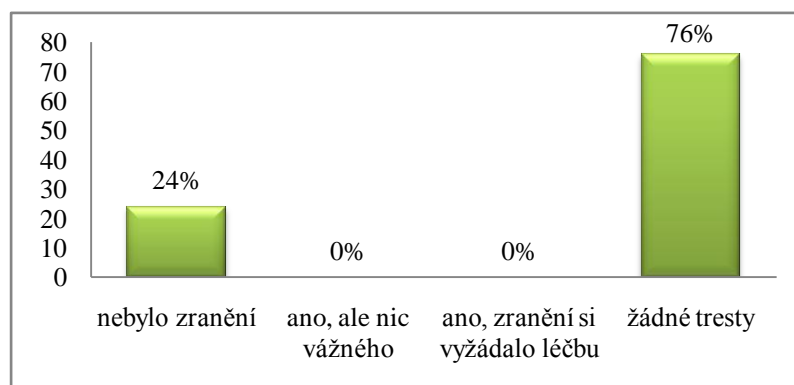
Otázka č. 9 - Vzniklo Vám někdy při fyzickém trestání nějaké zranění?

Pokud se respondenti setkali za svou školní docházku s fyzickým trestem, ať už v podobě pohlavku nebo facky aj., tak v 24% nedošlo ke zranění. Zbývající 76% respondentů se nikdy nesetkalo s fyzickým trestem na školách.

Graf č. 11: Početní vyjádření k otázce č. 9

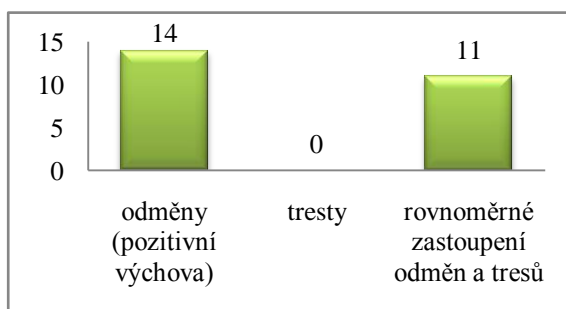
Graf č. 12: Procentuální vyjádření k otázce č. 9

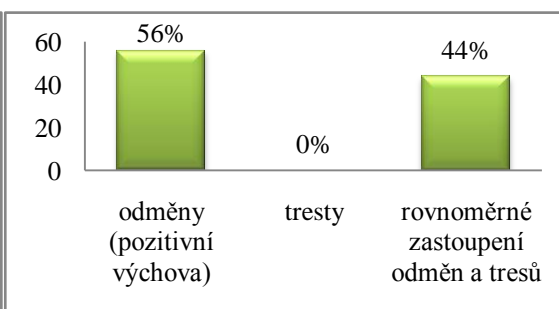
Otázka č. 10 - V rámci Vaší výuky převažují?

Tato otázka směřovala ke zjištění, zda převládají odměny nebo tresty. Pouze systém odměňování ve výuce preferuje 56% respondentů. Zatímco 44% pedagogů používá při výuce systém odměn a trestů rovnoměrně. Je pozitivním zjištěním, že žádný z respondentů fyzické tresty nepoužívá.

Graf č. 13: Početní vyjádření k otázce č. 10

Graf č. 14: Procentuální vyjádření k otázce č. 10

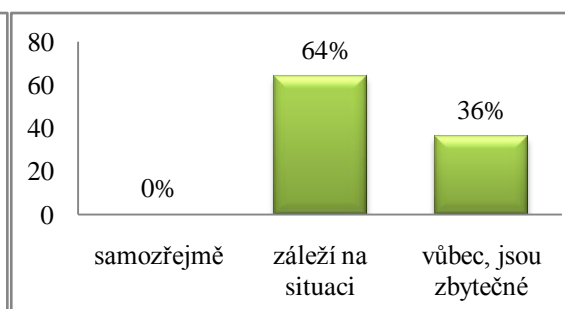
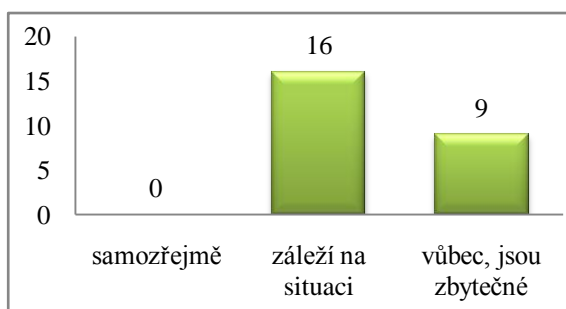

Otázka č. 11 - Myslíte si, že fyzické tresty jsou účinnější než jiné tresty?

Při otázce zda jsou fyzické tresty účinnější, než jiné tresty odpovědělo 64% respondentů, že vždy záleží na konkrétní situaci a 36% respondentů považuje fyzické tresty za naprosto zbytečné.

Graf č. 15: Početní vyjádření k otázce č. 11

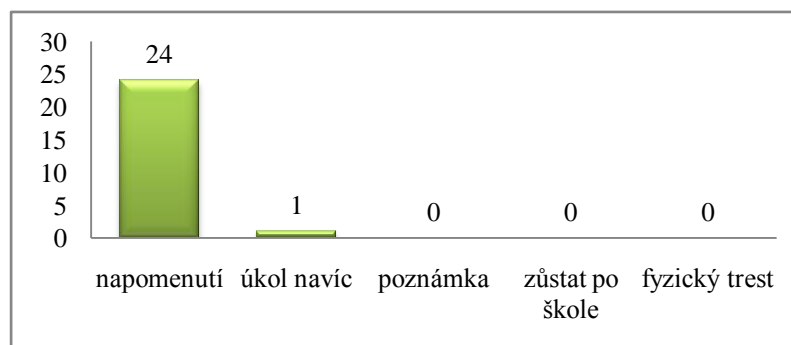
Graf č. 16: Procentuální vyjádření k otázce č. 11

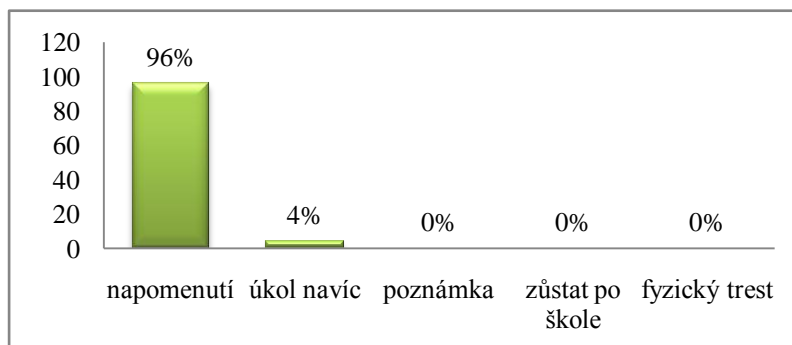
Otázka č. 12 - Jaký trest byste zvolili při prvním prohřešku žáka?

Pozitivním zjištěním je, že 96% respondentů, by se nikdy při prvním prohřešku žáka neuchýlilo k fyzickému potrestání. Raději situaci vyřeší napomenutím, což je pro žáky a jejich výchovu určitě přínosnější, než aby měli obavu z jiné formy trestu. Trest ve formě úkolu navíc zvolila 4% respondentů.

Graf č. 17: Početní vyjádření k otázce č. 12

Graf č. 18: Procentuální vyjádření k otázce č. 12

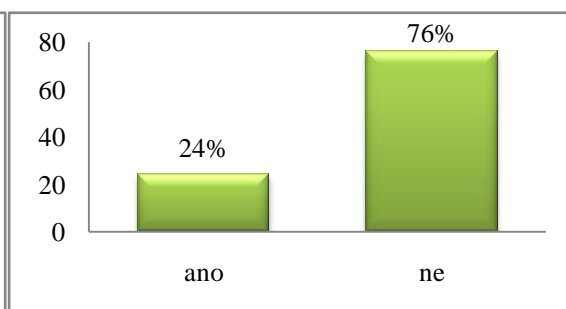
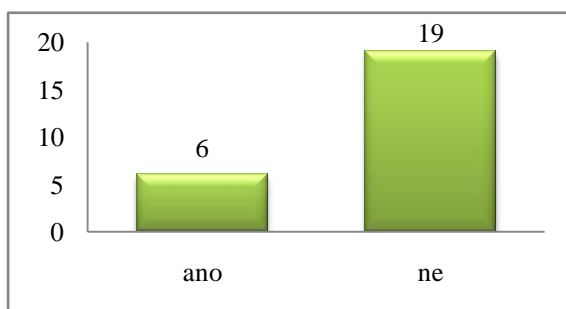

Otázka č. 13 - Zvolili byste v některých výchovných situacích raději fyzický trest?

Za žádných okolností by se k fyzickému trestu neuchýlilo 76% respondentů. Pouze 24% dotazovaných by se v některých situacích k fyzickému trestu uchýlilo.

Graf č. 19: Početní vyjádření k otázce č. 13

Graf č. 20: Procentuální vyjádření k otázce č. 13

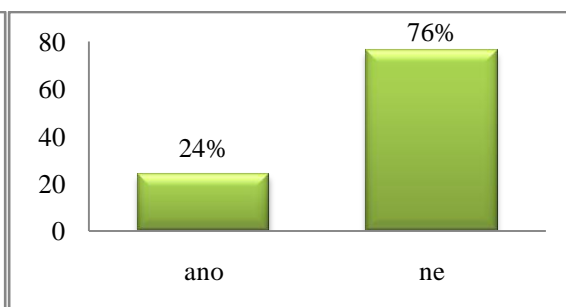
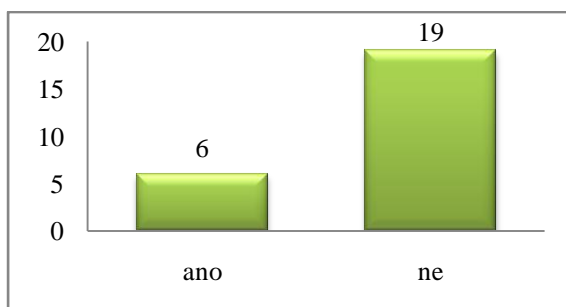

Otázka č. 14 - Souhlasí rodiče Vašich žáků, abyste raději upřednostnili fyzický trest před poznámkou?

Pedagogové prostřednictvím této otázky potvrdili, že rodiče souhlasí s použitím fyzického trestu ve škole. Podle jejich vyjádření je to 24% rodičů, ale 76% rodičů nesouhlasí nebo o to pedagoga nikdy nepožádali.

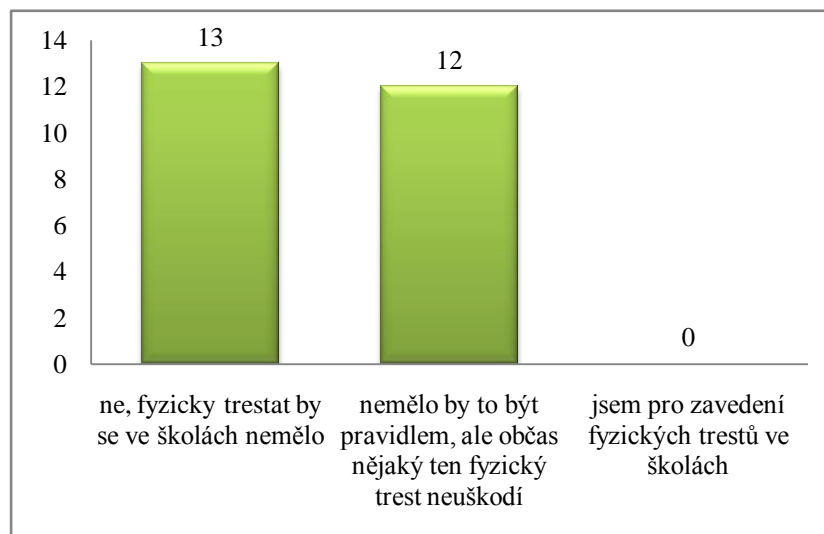
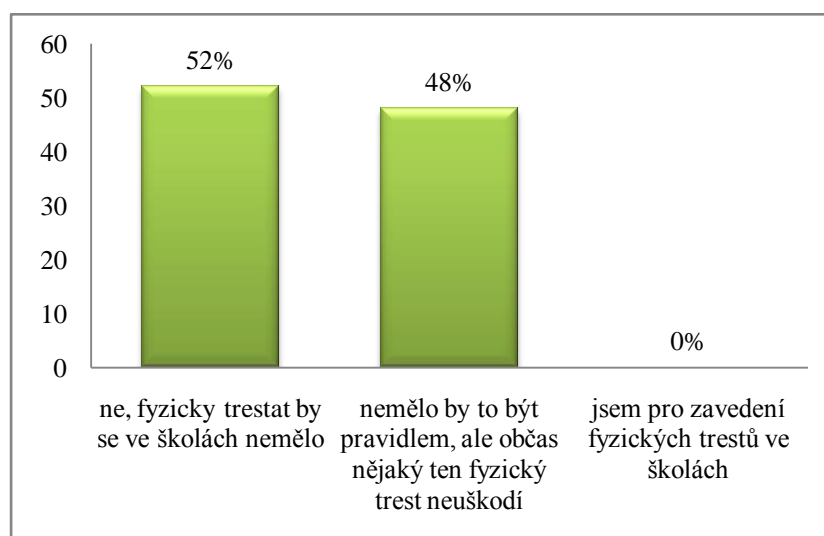
Graf č. 21: Početní vyjádření k otázce č. 14

Graf č. 22: Procentuální vyjádření k otázce č. 14

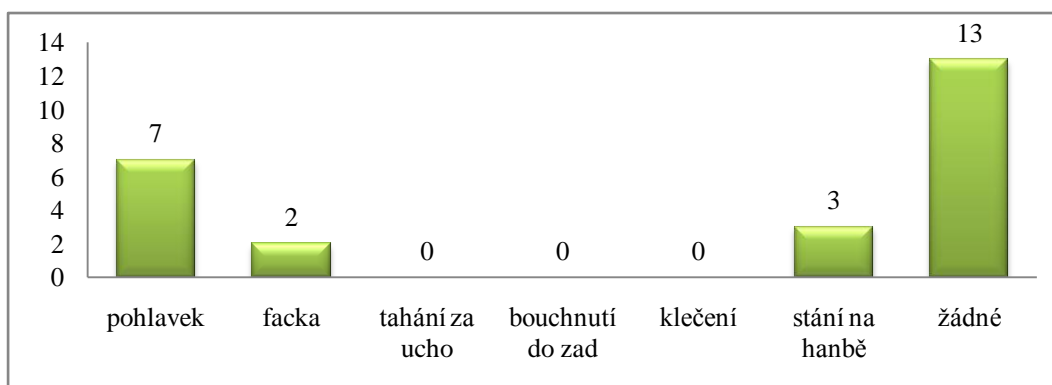
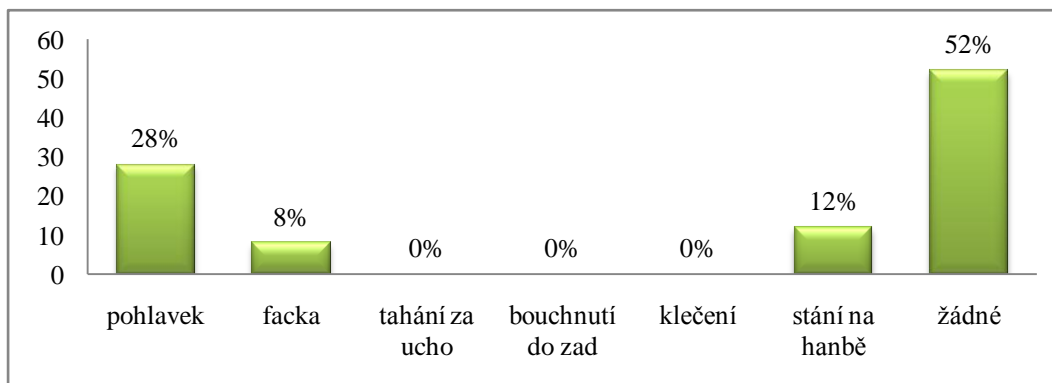
Otázka č. 15 - Myslíte si, že by se měly v ČR znovu obnovit fyzické tresty na školách?

Názor, že se ve školách nemá obnovit používání fyzických trestů, vyjádřilo 52% respondentů. Proti tomu 48% respondentů připouští, že občas by fyzické potrestání neuškodilo. Znamé české přísloví „škoda rány, která padne vedle“, by v tomto případě bylo možná na místě.

Graf č. 23: Početní vyjádření k otázce č. 15*Graf č. 24: Procentuální vyjádření k otázce č. 15*

Otázka č. 16 - Které z trestů byste zavedli?

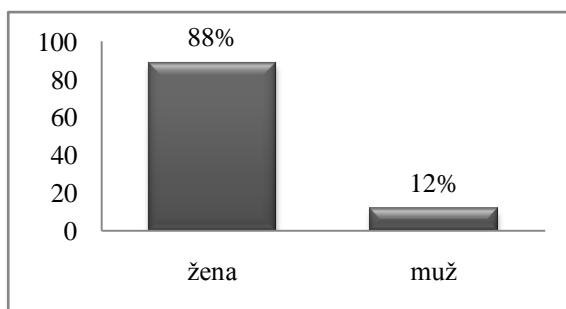
U předchozí otázky odpovědělo 52% respondentů, že by nesouhlasili s obnovením použití fyzických trestů ve škole. Z otázky č. 13 vyplynulo, že 24% respondentů by občas nějaký fyzický trest použilo. Skladba těchto trestů by byla následující, pohlavek nebo facku zvolilo celkem 36% respondentů a stání na hanbě 12% respondentů.

Graf č. 25: Početní vyjádření k otázce č. 16*Graf č. 26: Procentuální vyjádření k otázce č. 16*

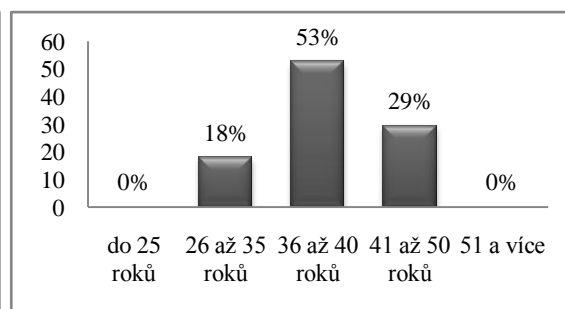
Rodiče

Pod otázkou č. 1 – 4 jsou zpracována tzv. tvrdá data, která obsahují demografické údaje: pohlaví, věk, vzdělání, bydliště. Výzkumný soubor je tvořen z 88% převážně ženami a pouze 12% respondentů tvoří muži. Z hlediska jejich trvalého bydliště převažuje město a to v 67%. Jen 33% respondentů pochází z vesnice. Nejpočetnější je věková skupina respondentů 36 – 50 let, což tvoří 82% z celkového počtu dotazovaných. Pouhých 18% respondentů je ve věku mladším než 36 let. Tento fakt jasně ukazuje, že lidé zakládají rodiny v pozdějším věku. Středoškolské vzdělání s maturitou má 51% dotazovaných, 24% respondentů má vysokoškolské vzdělání a zbývajících 25% má středoškolské vzdělání bez maturity nebo jen základní vzdělání.

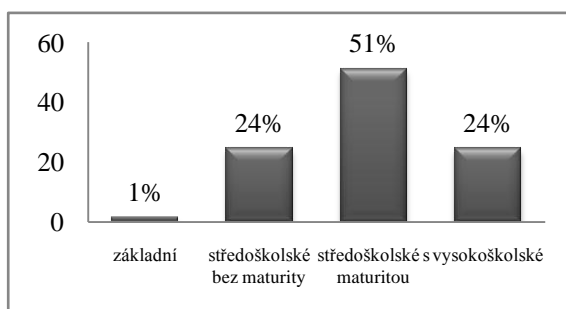
Graf č. 27: Pohlaví

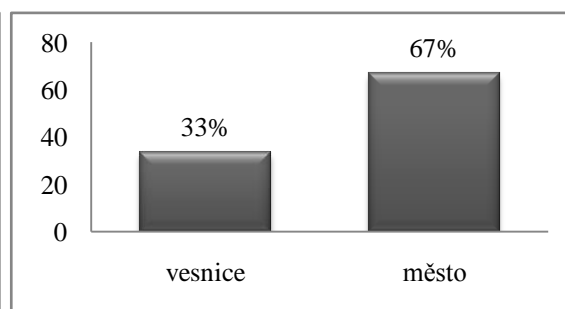
Graf č. 28: Věk

Graf č. 29: Vzdělání

Graf č. 30: Bydliště

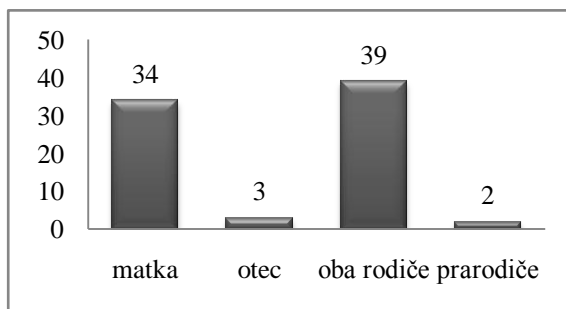

Otázka č. 5 - Kdo má největší vliv z členů Vaší domácnosti na výchovu dětí?

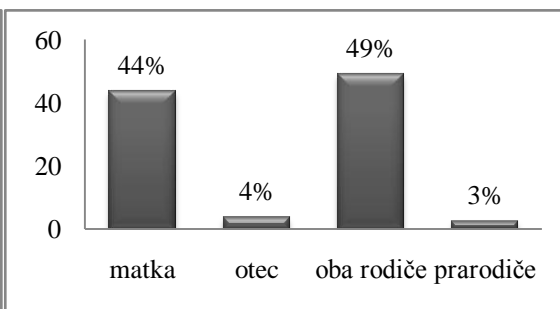
Na výchově dětí se v 49% podílejí oba rodiče. V 44% se na výchově dětí podílí pouze ženy, což odpovídá současnému trendu ve společnosti. Pouze 4% otců se podílí na

výchově samostatně. Poslední skupinou podílející se na výchově dětí tvoří prarodiče a to 3%.

Graf č. 31: Početní vyjádření k otázce č. 5

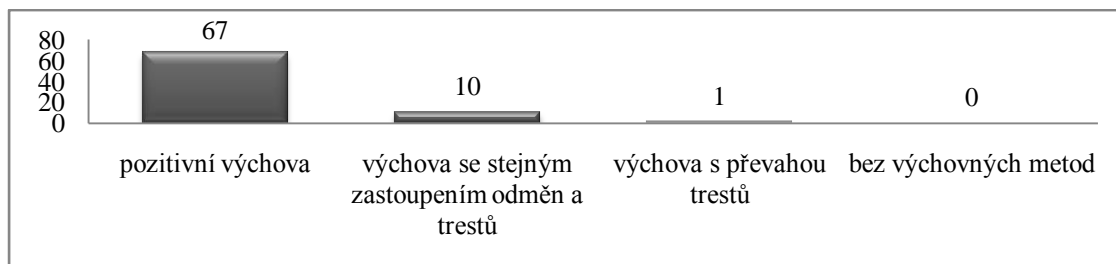
Graf č. 32: Procentuální vyjádření k otázce č. 5

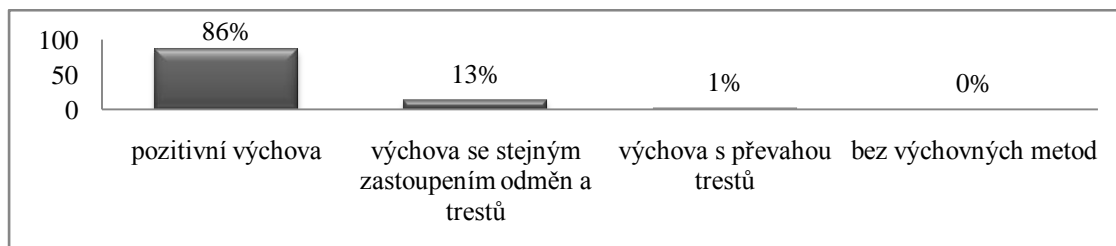
Otázka č. 6 - Jakou výchovnou metodu doma upřednostňujete?

Pozitivní výchovu používá 86% respondentů. Tato výchova zahrnuje demokracii, vzájemný respekt, komunikaci, určení pravidel a vzájemnou důvěru mezi rodičem a dítětem. Pouhých 13% respondentů používá systém odměn a trestů zastoupených rovnoměrně. Pouze u 1% respondentů převažují tresty.

Graf č. 33: Početní vyjádření k otázce č. 6

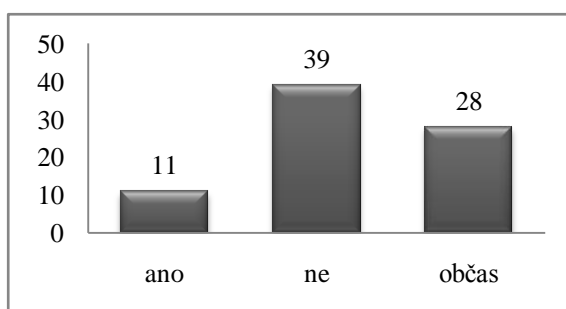
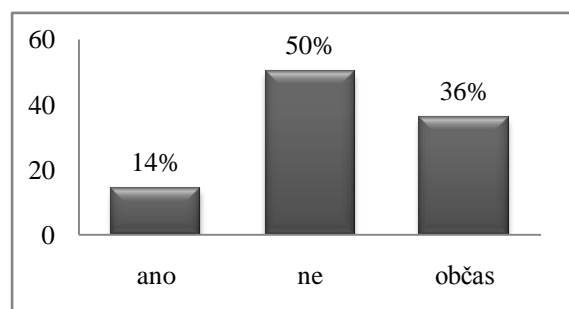

Graf č. 34: Procentuální vyjádření k otázce č. 6

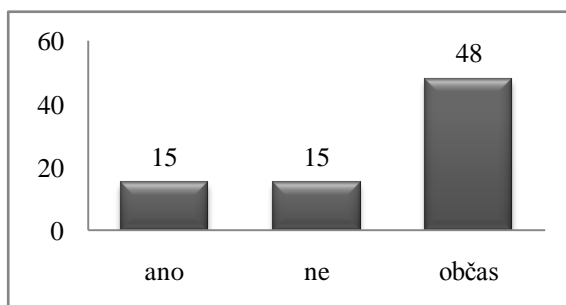
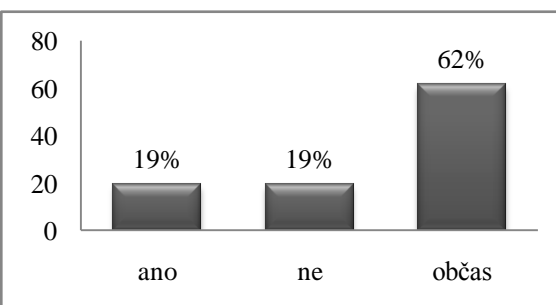

Otázka č. 7 - Zasahují do Vaší výchovy prarodiče?

Jak vyplývá z otázky č. 5, prarodiče se na výchově dětí moc nepodílí. Zde se ukazuje, že minimálně zasáhnou do výchovy, to potvrzuje 14% dotazovaných. Rovných 50% respondentů uvedla, že jim do výchovy prarodiče nezasahují a 36% dotazovaných uvedla, že jim do výchovy dětí prarodiče zasahují. Vysvětlením pro tyto výsledky může být přejímání jiných výchovných metod, než které zastávali rodiče dotazovaných.

Graf č. 35: Početní vyjádření k otázce č. 7*Graf č. 36: Procentuální vyjádření k otázce č. 7***Otázka č. 8 - Používáte v rodině tresty?**

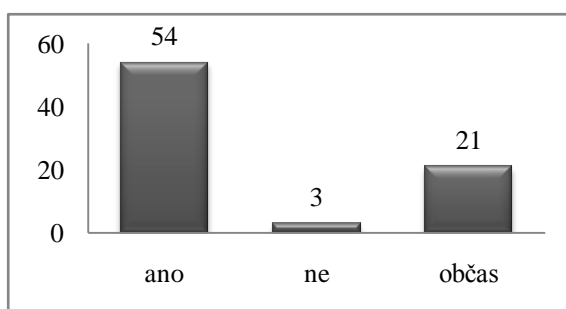
Co se týká používání trestů všeobecně v českých rodinách, tak 62% respondentů odpovědělo, že občas k použití trestu přistoupí, na rozdíl od 19% respondentů, kteří tresty nepoužívají vůbec. Běžně se používají tresty u 19% respondentů.

Graf č. 37: Početní vyjádření k otázce č. 8*Graf č. 38: Procentuální vyjádření k otázce č. 8*

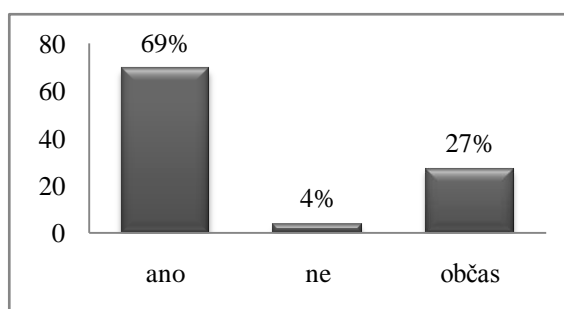
Otázka č. 9 - Odměňujete Vaše děti?

Děti odměňuje 69% dotazovaných rodičů, což by odpovídalo dříve zjištěnému faktu, že rodiče výrazně upřednostňují pozitivní výchovu. Spíše nám tato otázka ukazuje, že rodiče neví, co pojem pozitivní výchova znamená, a slovo „pozitivní“ přisuzují odměnám. U svých dětí občas využije odměnu 27% respondentů a pouhá 4% rodičů své děti neodměňuje vůbec.

Graf č. 39: Početní vyjádření k otázce č. 9

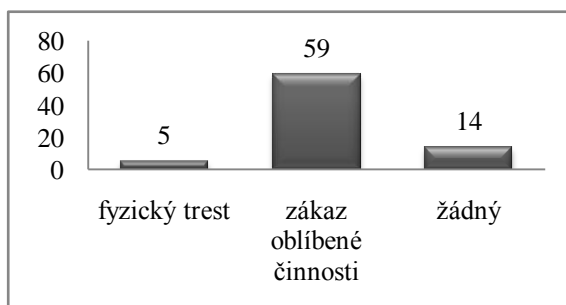

Graf č. 40: Procentuální vyjádření k otázce č. 9

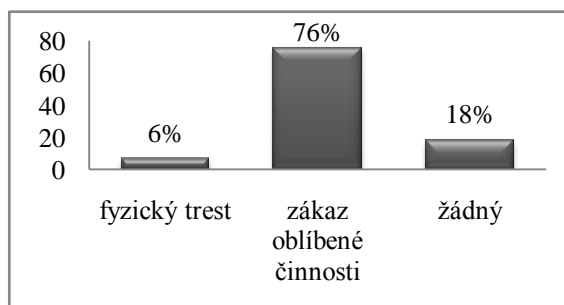
Otázka č. 10 - Jaké druhy trestů uplatňujete?

Jako nejčastější trest rodiče volí zákaz oblíbené činnosti, to uvedlo 76% dotazovaných. K fyzickému trestu se uchýlí 6 % rodičů a 18% rodičů netrestá své děti vůbec. Pozitivním zjištěním, je minimální používání fyzických trestů.

Graf č. 41: Početní vyjádření k otázce č. 10

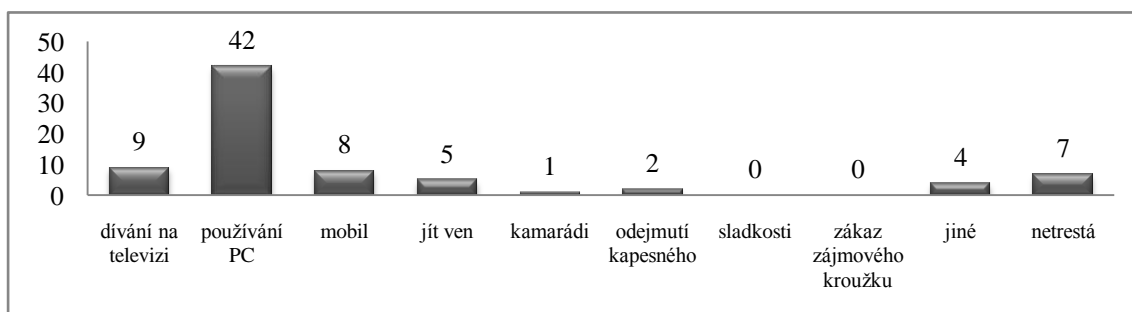
Graf č. 42: Procentuální vyjádření k otázce č. 10

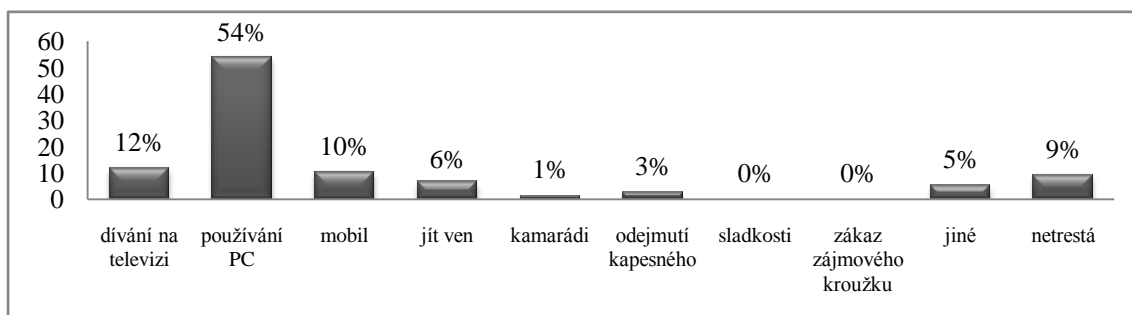
Otázka č. 11 - Nejčastěji zakazují tuto činnost:

Nejčastějším trestem u dětí je zákaz používání technologických vymožeností jako zákaz používání PC v 54%, zákaz dívání se na televizi v 12% a používání mobilního telefonu v 10%. Tyto odpovědi poukazují na zhoršující se situaci ve společnosti z hlediska volnočasových aktivit dětí, které tráví neúměrně mnoho času používáním výše uvedené techniky. Jen 9% respondentů nezakazuje žádnou činnost, což již neodpovídá otázce č. 11, kdy 18% respondentů uvedlo, že nepoužívá žádný „trest“.

Graf č. 43: Početní vyjádření k otázce č. 11

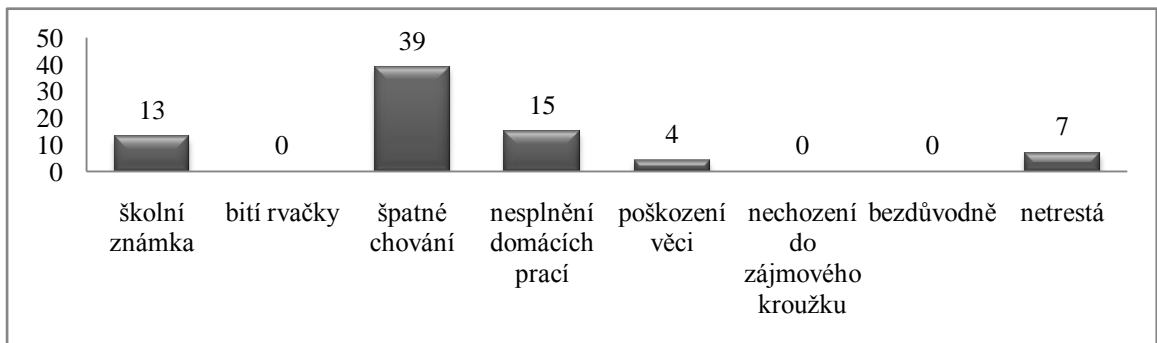

Graf č. 44: Procentuální vyjádření k otázce č. 11

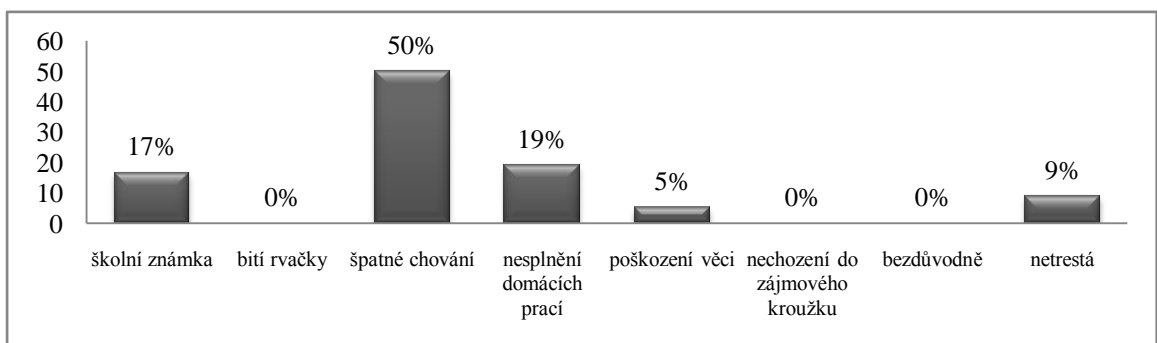
Otázka č. 12 - Za co trestáte nejčastěji?

Jako důvod nejčastějšího trestání uvedlo 50% respondentů špatné chování, na druhém místě 19% trestá za nesplnění domácích prací, 17% za školní známku a 5% za poškození jakékoliv věci. V 9% netrestají respondenti vůbec, a to souhlasí s uvedeným počtem v předchozí otázce.

Graf č. 45: Početní vyjádření k otázce č. 12

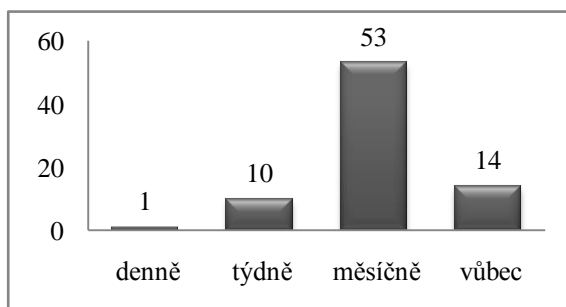
Graf č. 46: Procentuální vyjádření k otázce č. 12

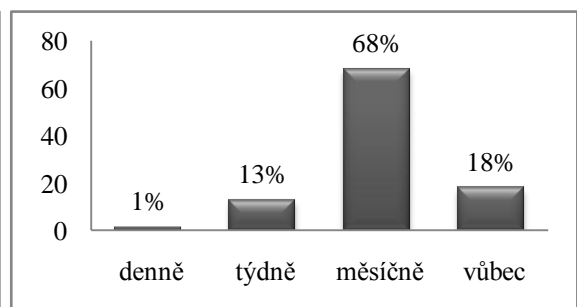
Otázka č. 13 - Jak často trestáte?

Jednou měsíčně trestá své děti 68% respondentů, 13% trestá týdně a pouze 1% respondentů uvedlo, že trestá denně. Uloží-li do měsíce nebo týdne jeden trest či více, záleží vždy na okolnostech. Tresty vůbec nepoužívá 18% respondentů a tím se nám potvrzuje, otázka č. 11, ve které bylo uvedeno, jaké tresty uplatňují.

Graf č. 47: Početní vyjádření k otázce č. 13

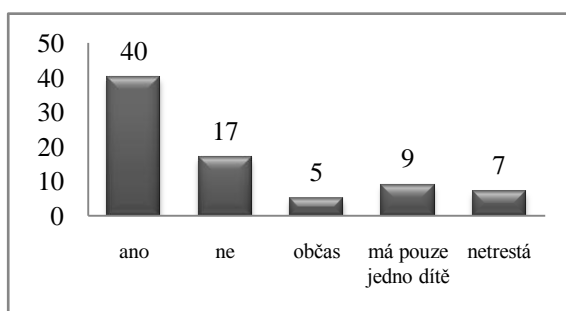
Graf č. 48: Procentuální vyjádření k otázce č. 13

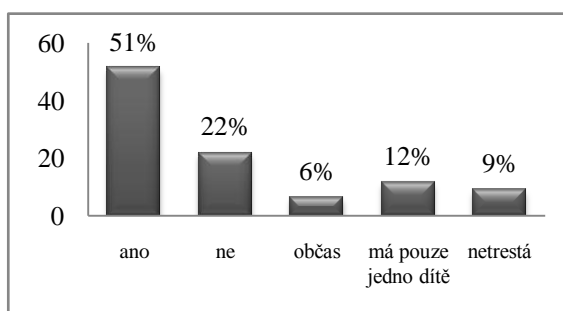
Otázka č. 14 - Pokud máte více dětí, trestáte je stejným způsobem?

Souhlasně odpovědělo 51% respondentů, což může znamenat znak rovnosti při výchově více dětí v jedné rodině. Na rozdíl od nich 22% respondentů, netrestá stejným způsobem s ohledem na věkový odstup sourozenců, 6% dotazovaných trestá občas stejným způsobem a 12% dotázaných má pouze 1 dítě. Jak už jsme uvedli, u otázek výše 9% respondentů netrestá vůbec.

Graf č. 49: Početní vyjádření k otázce č. 14

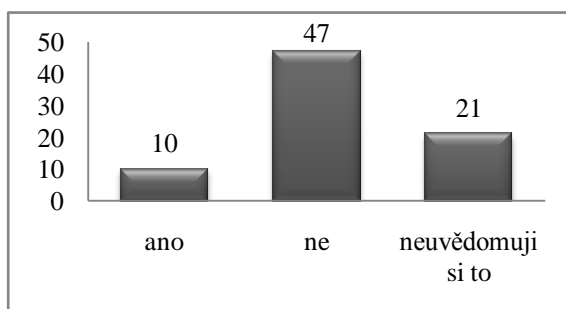

Graf č. 50: Procentuální vyjádření k otázce č. 14

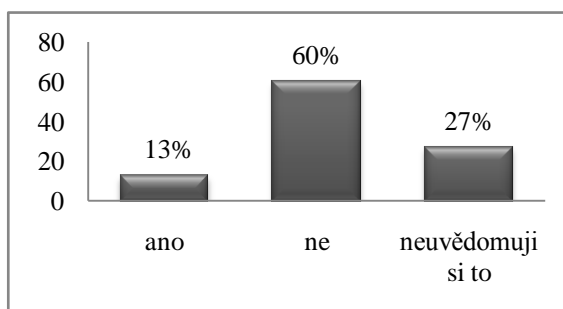
Otázka č. 15 - Používáte ve svých výchovných metodách, metody svých rodičů?

Na tuto otázku odpovědělo 60% dotazovaných, že nepoužívá výchovné metody svých rodičů. Z této odpovědi můžeme odvodit, že děti opouštějící své rodiče, při zakládání svých rodin vytvářejí vlastní výchovné styly. Jen 13% respondentů převzalo výchovný styl svých rodičů a 27% si to neuvědomují.

Graf č. 51: Početní vyjádření k otázce č. 15

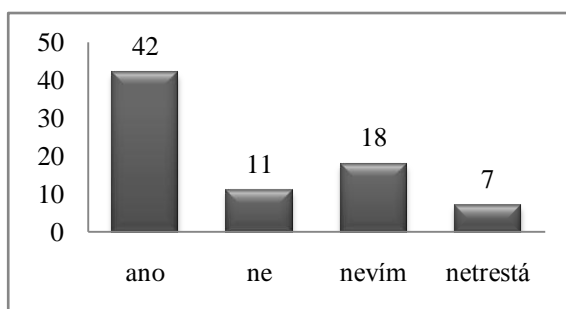
Graf č. 52: Procentuální vyjádření k otázce č. 15

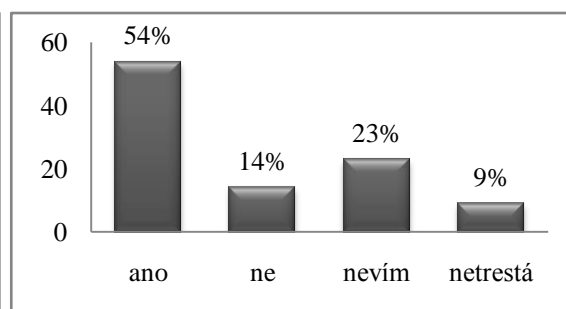
Otázka č. 16 - Dovedete si představit, že byste ve své výchově odstranili fyzické tresty?

Tuto představu by dokázalo přijmout 54% respondentů. Zatímco 14% si výchovu bez fyzických trestů nedovede představit vůbec. Někteří rodiče váhají s vyloučením fyzických trestů a to je 23% respondentů.

Graf č. 53: Početní vyjádření k otázce č. 16

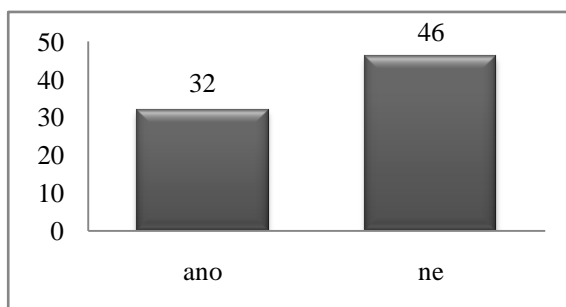
Graf č. 54: Procentuální vyjádření k otázce č. 16

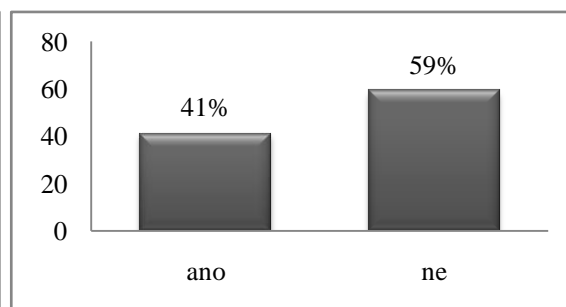
Otázka č. 17 - Víte, jaké tresty používají pedagogové Vašich dětí ve škole, v případě, že ano uveďte jaké:

Jaký soubor trestů používají pedagogové ve škole, neví 59% rodičů. Na rozdíl od 41% rodičů, kteří vědí o trestech používaných ve školách. Podle nich mezi ně patří: poznámka, napomenutí, navýšení domácích úkolů a zůstávání po škole.

Graf č. 55: Početní vyjádření k otázce č. 17

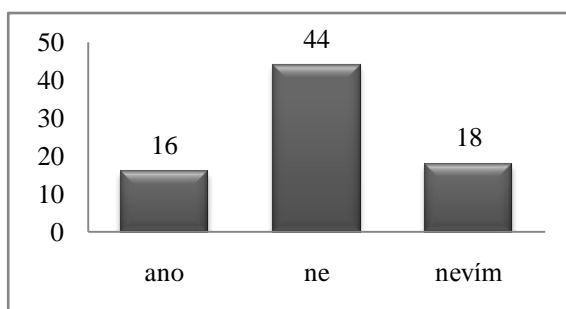
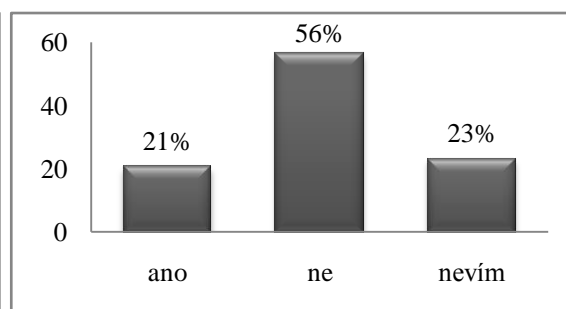

Graf č. 56: Procentuální vyjádření k otázce č. 17

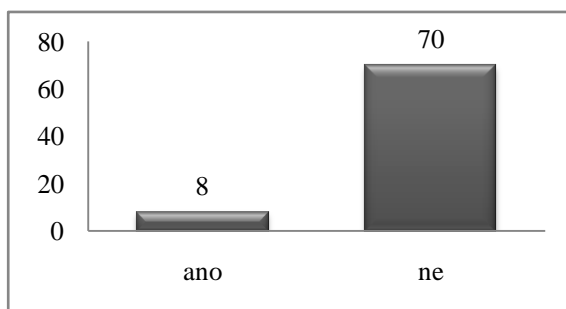
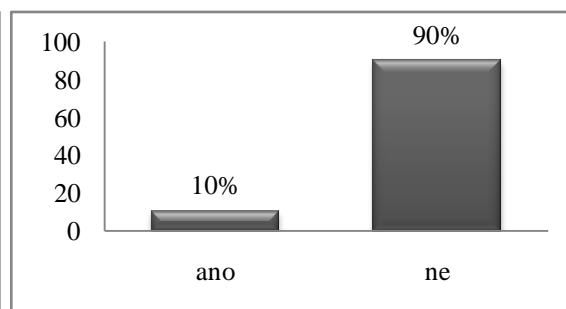

Otázka č. 18 - Jste pro, aby pedagog využil fyzického trestu i přes zákaz používání těchto trestů na školách?

Proti použití fyzického trestu ze strany pedagoga je 56% dotazovaných, avšak 21% by fyzický trest uvítala. Pouze 18% neví, zda by měl pedagog použít fyzický trest i přes jeho zákaz.

Graf č. 57: Početní vyjádření k otázce č. 18*Graf č. 58: Procentuální vyjádření k otázce č. 18***Otázka č. 19 - Už jste někdy požádali pedagoga popř. vychovatele, aby u Vašeho dítěte upřednostnil fyzický trest před poznámkou?**

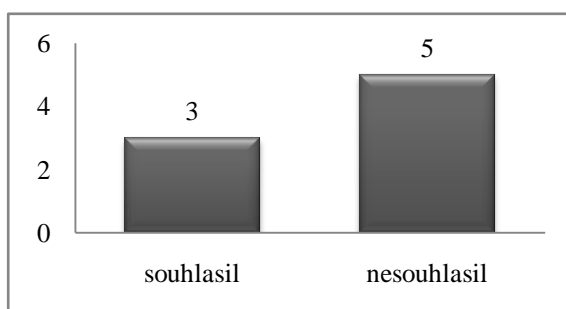
Nikdy nepožádalo 90% procent respondentů pedagoga o použití fyzického trestu u jejich dětí místo poznámky. Pouhých 10% respondentů o to pedagoga požádala.

Graf č. 59: Početní vyjádření k otázce č. 19*Graf č. 60: Procentuální vyjádření k otázce č. 19*

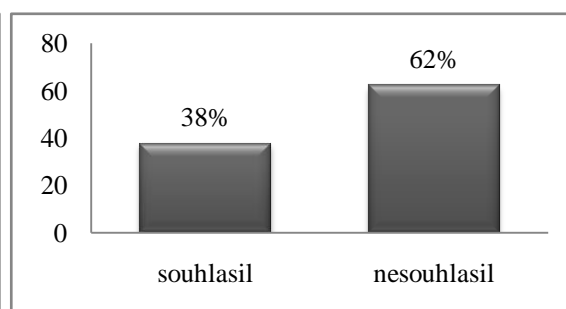
Otázka č. 20- Reakce pedagoga na Vaši žádost:

V návaznosti na otázku č. 19, kde 10% procent respondentů požádalo pedagoga o použití fyzického trestu před poznámkou, zde 38% pedagogů s touto žádostí rodičů souhlasilo i přes zákaz používání fyzických trestů na školách.

Graf č. 61: Početní vyjádření k otázce č. 20

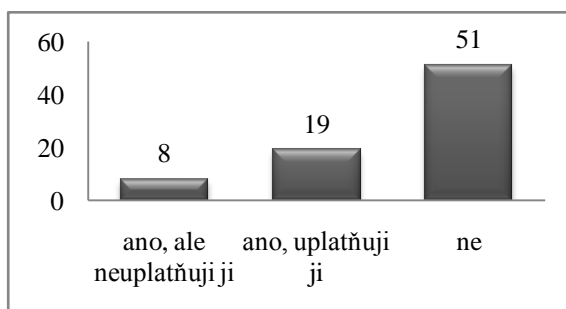

Graf č. 62: Procentuální vyjádření k otázce č. 20

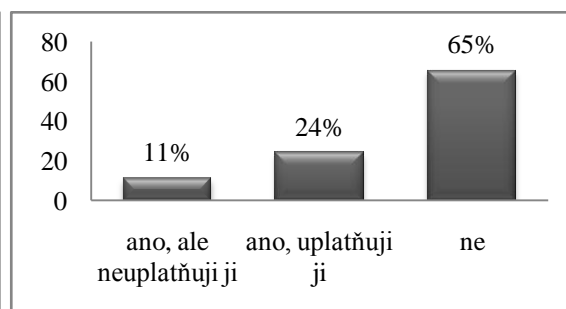
Otázka č. 21 - Slyše-li jste někdy o „pozitivním (efektivním) rodičovství“ a víte, co to znamená?

O pozitivním rodičovství neslyšelo nebo neví 65 % respondentů. O tomto faktu jsme se přesvědčili z odpovědí na předchozí otázku, směřující k stejnému tématu.

Graf č. 63: Početní vyjádření k otázce č. 21

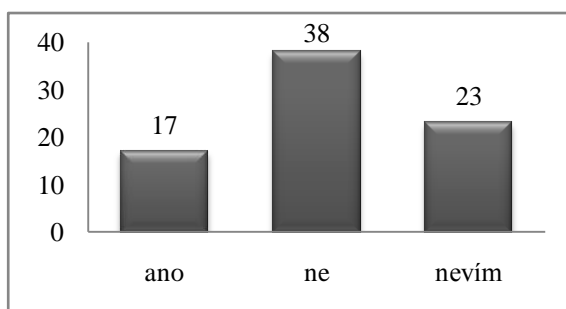
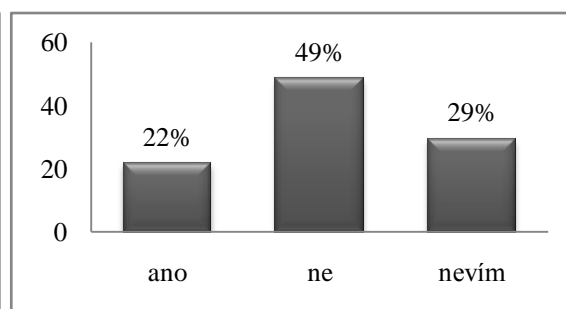

Graf č. 64: Procentuální vyjádření k otázce č. 21

Otázka č. 22 - Souhlasili byste s návrhem zákona o zákazu používání fyzických trestů na dětech?

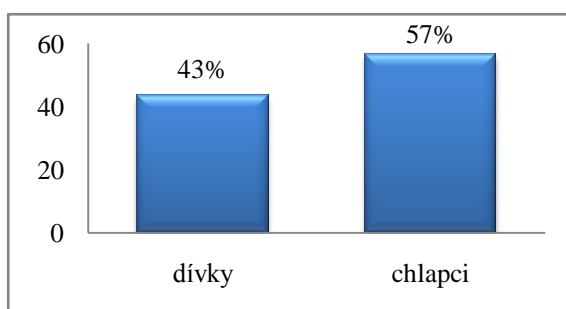
S návrhem zákona o zákazu používání fyzických trestů na dětech nesouhlasí 49% respondentů, 22% respondentů by s ním souhlasila a 29% respondentů neví, zda má s tímto návrhem vůbec souhlasit.

Graf č. 65: Početní vyjádření k otázce č. 22*Graf č. 66: Procentuální vyjádření k otázce č. 22*

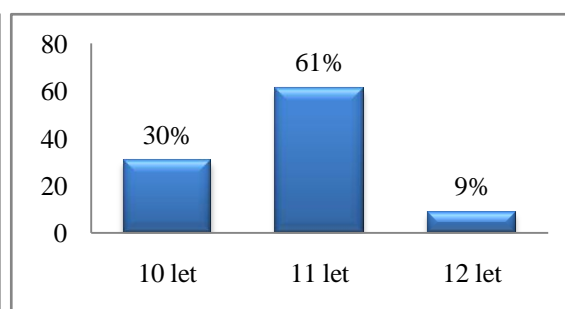
Žáci

Pod otázkou č. 1 – 3 jsou zpracována tzv. tvrdá data, která obsahují demografické údaje: pohlaví, věk, žijí v rodině. Výzkumný soubor, je tvořen žáky 5. tříd ve věku 10 let 30% respondentů, 11 let 61% respondentů a 12 let 9% respondentů. Ve 70% případů žijí v rodině s otcem i matkou, pouze necelých 28% žije s matkou a v 2% žije s otcem. Co se týče pohlaví, tak mezi dotazovanými bylo 57% chlapců a 43% dívek.

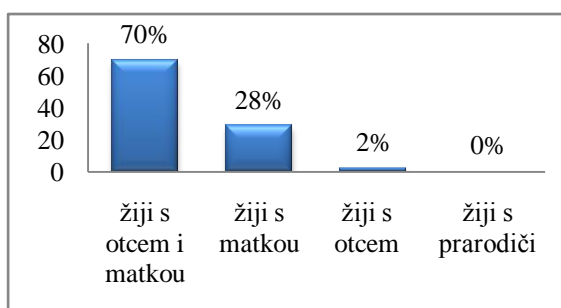
Graf č. 67: Pohlaví

Graf č. 68: Věk

Graf č. 69: Žije v rodině

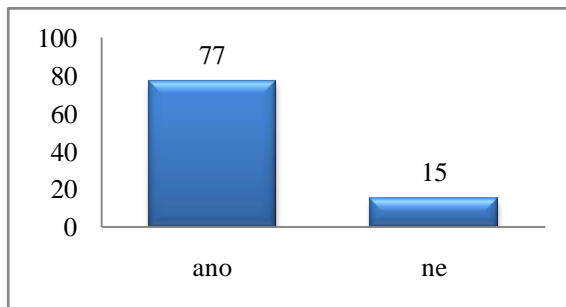

Otázka č. 4 - Jsem doma trestán (a)?

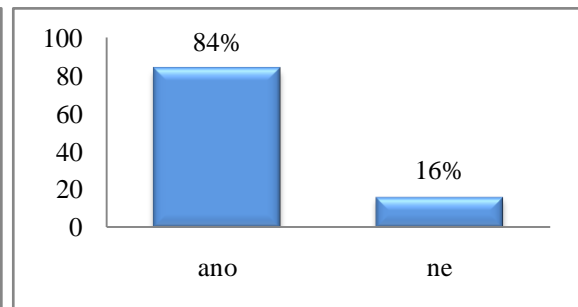
Vzhledem k odpovědím u rodičů, kteří ve výrazné většině odpovídali, že jsou zastánci pozitivní výchovy, tak se opět dokazuje neznalost tohoto tématu do hloubky, jelikož jejich

děti uvádějí v drtivé většině případů 77%, že doma trestáni jsou. Pouze 16% dotazovaných uvedlo, že doma trestáni nejsou.

Graf č. 70: Početní vyjádření k otázce č. 4

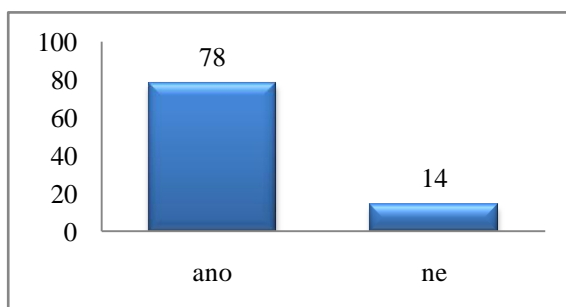
Graf č. 71: Procentuální vyjádření k otázce č. 4

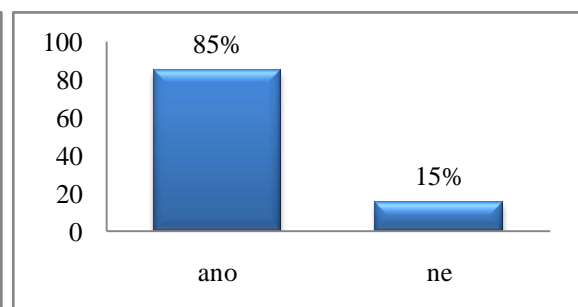
Otázka č. 5 - Dostáváš doma odměny?

Odměny doma dostává 85% dětí. a pouze 15% je doma nedostává.

Graf č. 72: Početní vyjádření k otázce č. 5

Graf č. 73: Procentuální vyjádření k otázce č. 5

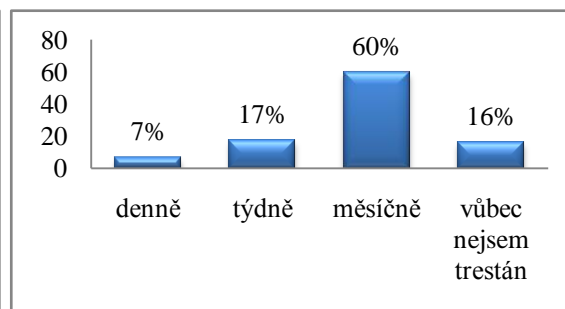
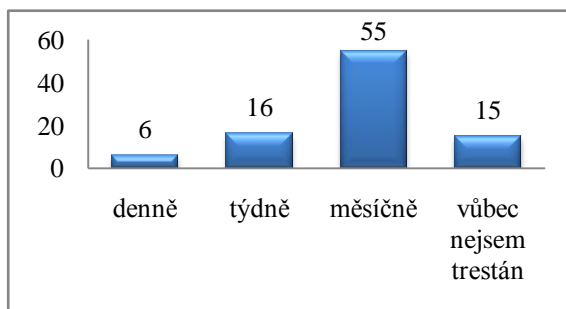

Otázka č. 6 - Jak často jste trestáni:

Přibližně měsíčně je doma trestáno 60% dětí. Velmi zřídka, jen v 7 % případů, je trest na denním pořádku. Změříme-li se na poslední možnost, tak 16 % dětí není trestáno vůbec a tato odpověď koresponduje s odpověďmi k otázce č. 4.

Graf č. 74: Početní vyjádření k otázce č. 6

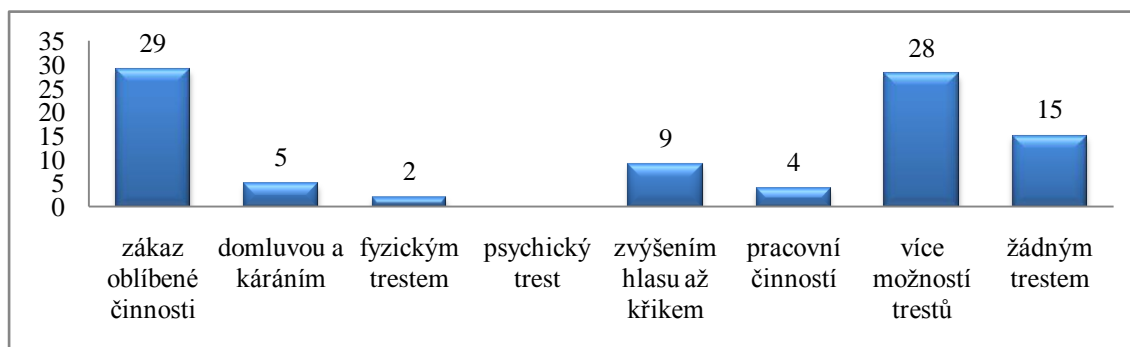
Graf č. 75: Procentuální vyjádření k otázce č. 6

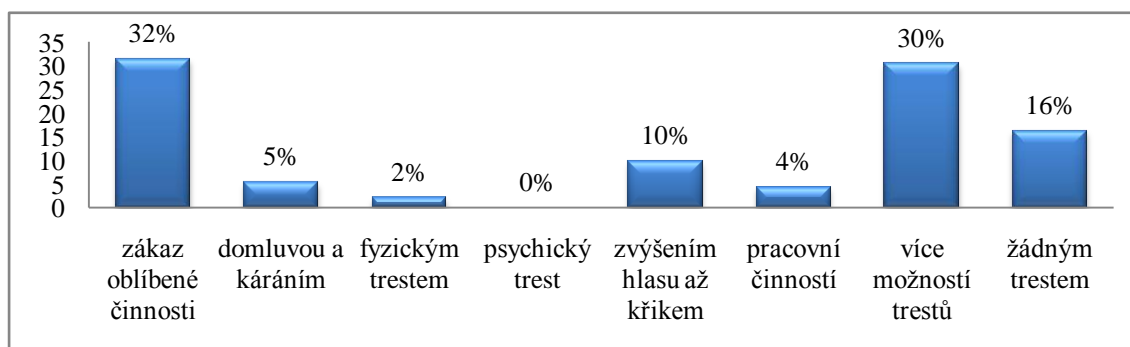
Otázka č. 7 - Jakými tresty:

Zákaz oblíbené činnosti je nejčastěji zmíněným druhem trestu, 32% dotazovaných uvedlo, že je u nich využívána. Kombinace různých druhů trestů je používána u 28% respondentů. Trestem v podobě domluvy a kárání je trestáno 5% respondentů. Zvýšením hlasu je trestáno 10% dětí a pouze 2% jsou trestány za použití fyzického trestu. Trest se nepoužívá u 16% respondentů.

Graf č. 76: Početní vyjádření k otázce č. 7

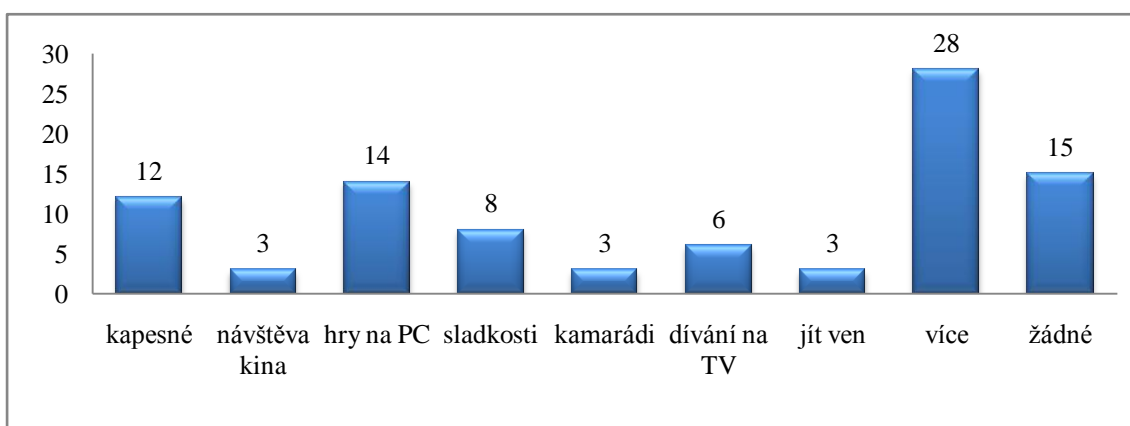
Graf č. 77: Procentuální vyjádření k otázce č. 7

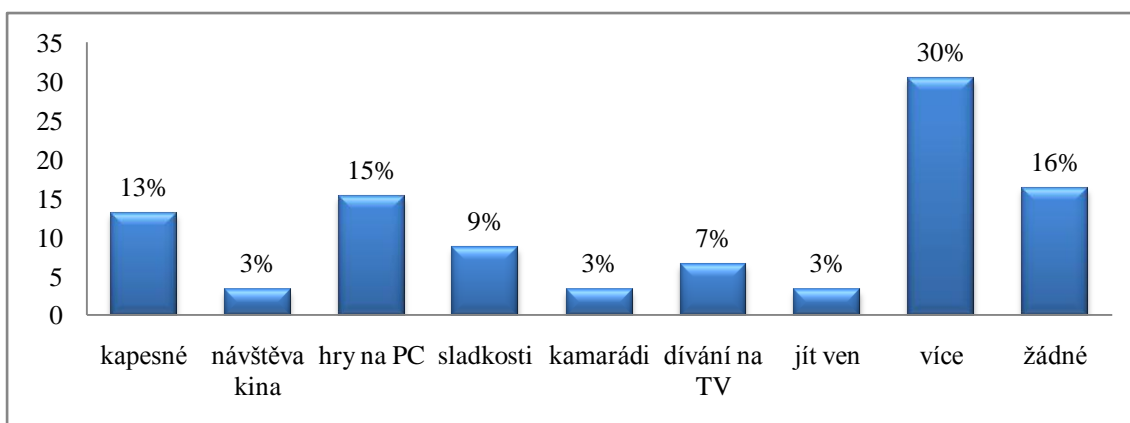
Otázka č. 8 - Forma odměn:

Možnost odpovědi „kombinace více možností“ zvolilo 30% dotazovaných. Nejčastěji zvolenou odměnou a to v 15% jsou hry na PC. Odměnu formou kapesného dostává 12% dotazovaných, 9% dostává sladkosti, 7% se může dívat na TV a ve 3% případech byla zvolena forma odměny jako je návštěva kina, návštěva kamarádů a možnost jít ven. Žádné odměny nedostává 16% respondentů.

Graf č. 78: Početní vyjádření k otázce č. 8

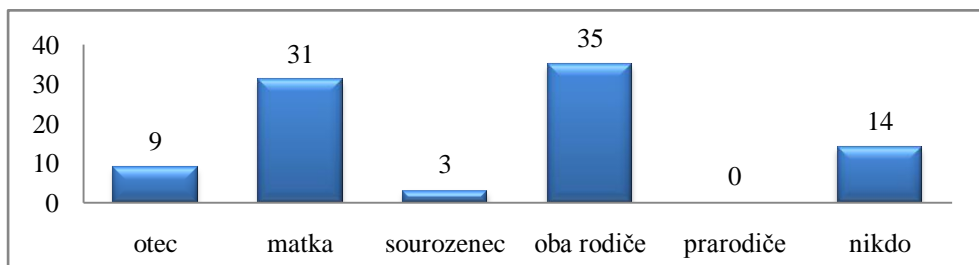
Graf č. 79: Procentuální vyjádření k otázce č. 8

Otázka č. 9 - Kdo mne nejčastěji trestá a současně odměňuje:

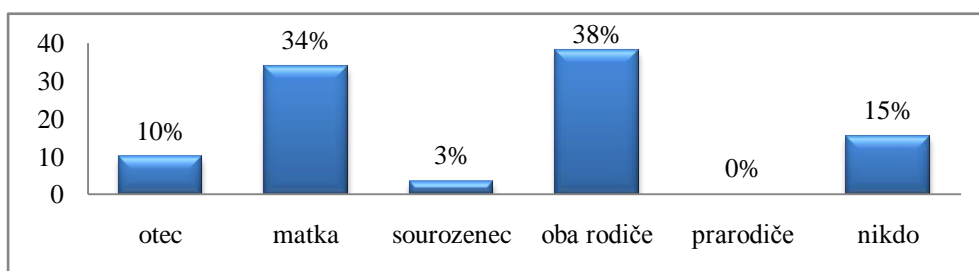
Co se týče systému odměn a trestů, tak v 38% případech se na tom podílejí oba rodiče a 34% respondentů odpovědělo, že nejčastěji je trestá a odměňuje matka, na rozdíl od 9%

dotazovaných, kteří uvedli svého otce. Nejmenší počet 3% respondentů odpovědělo, že do jejich výchovy zasahují i jejich sourozenci.

Graf č. 80: Početní vyjádření k otázce č. 9

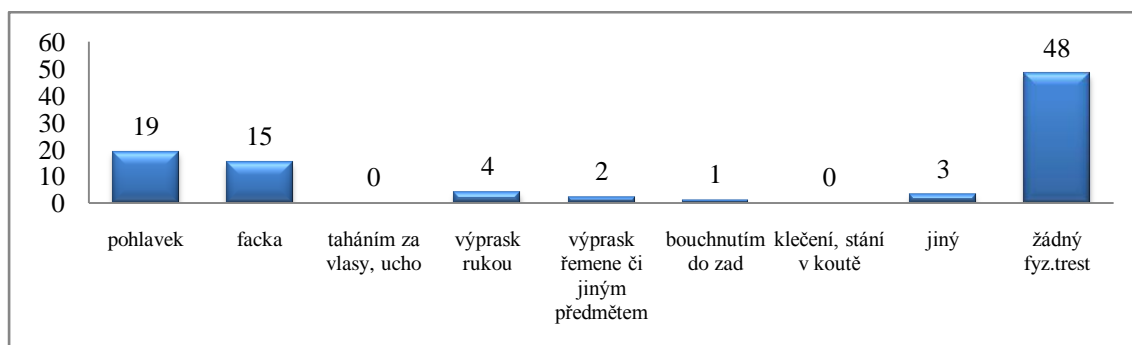
Graf č. 81: Procentuální vyjádření k otázce č. 9

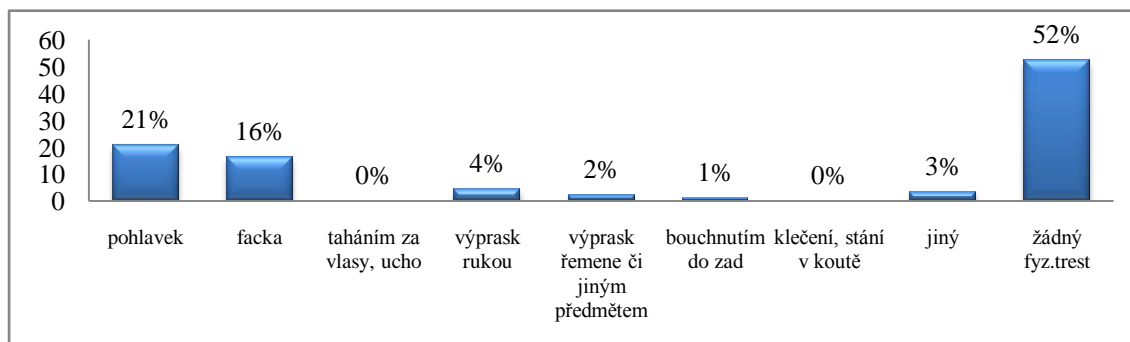
Otázka č. 10 - Forma fyzického trestu:

S fyzickými tresty v rodině se nesetkává 52% dotazovaných. Nejčastějším fyzickým trestem je u 21% dětí pohlavek, u 16% je to facka a u 4% výprask rukou. Zkušenost s fyzickým trestem v podobě výprasku řemenem či jiným předmětem mají 2% respondentů. Jiným blíže nespecifikovaným druhem fyzického trestu jsou trestána 3% dětí.

Graf č. 82: Početní vyjádření k otázce č. 10

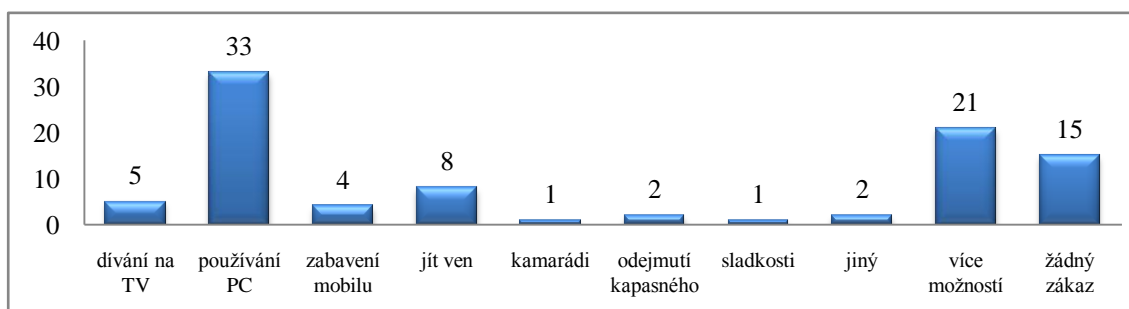
Graf č. 83: Procentuální vyjádření k otázce č. 10

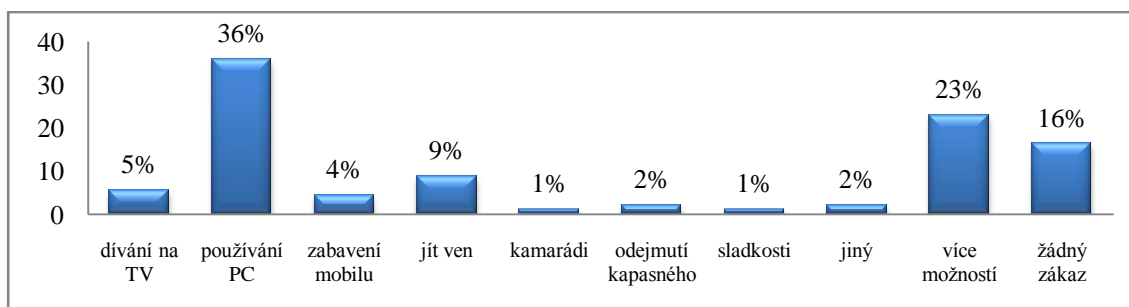
Otázka č. 11 - Rodiče mi nejčastěji zakazují tuto činnost:

Dětem je nejčastěji zakazováno používání PC a to u 36% respondentů. Kombinací různých zákazů je trestáno 23% respondentů. Pouze 9% z nich uvedlo jako zákaz jít ven, 5% zákaz dívání se na TV, 4% zabavení mobilu, 2% zákaz ve formě odejmutí kapasného a 1% uvedlo zákaz návštěvy kamarádů. Z odpovědi jednoznačně vyplývá, že stejně jako u odpovědi na otázku č. 7 není 16% respondentů vůbec trestáno.

Graf č. 84: Početní vyjádření k otázce č. 11

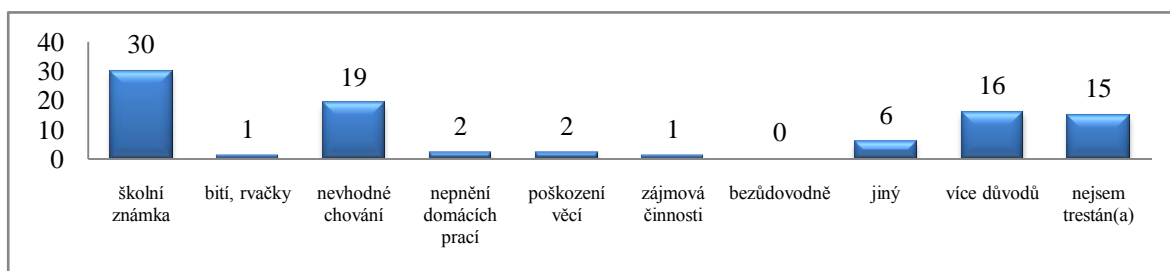
Graf č. 85: Procentuální vyjádření k otázce č. 11

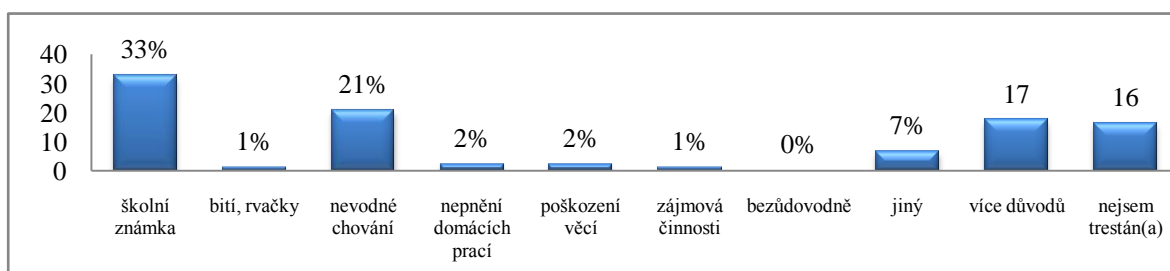
Otázka č. 12 - Nejčastější důvod proč jsem trestán:

Nejčastějším důvodem uložení trestu a to 33% respondentů je špatná známka ve škole. Na rozdíl od rodičů děti uvádějí, že za špatné chování je trestáno 21% dotazovaných. Více důvodů k použití trestu uvádí 17% dětí, 2% jsou trestáni za neplnění domácích prací, stejně jako za poškození věci a 1% dostává trest za bití nebo rvačky.

Graf č. 86: Početní vyjádření k otázce č. 12

Graf č. 87: Procentuální vyjádření k otázce č. 12

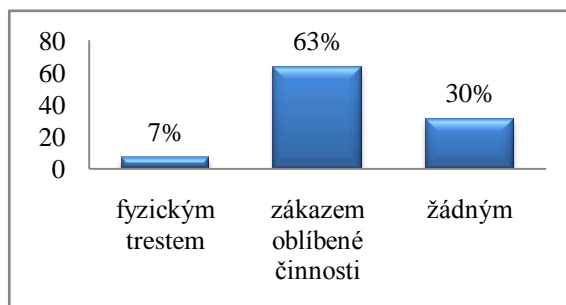
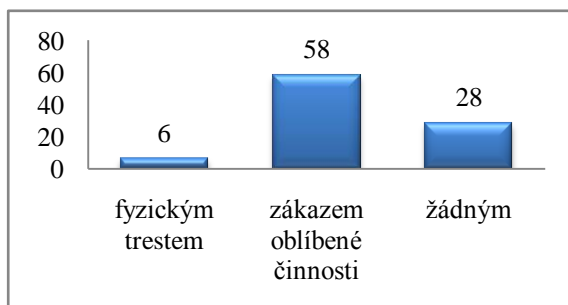

Otázka č. 13 - Napiště jak by jste se potrestali vy:

Velmi mě překvapila odpověď většiny respondentů - 63 % , že by se sami potrestali zákazem oblíbené činnosti. Fyzický trest by zvolilo pouze 7 % dětí a 30% by nejradyji zůstalo bez trestu.

Graf č. 88: Početní vyjádření k otázce č. 13

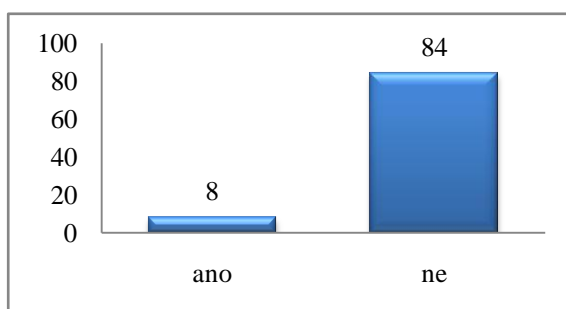
Graf č. 89: Procentuální vyjádření k otázce č. 13

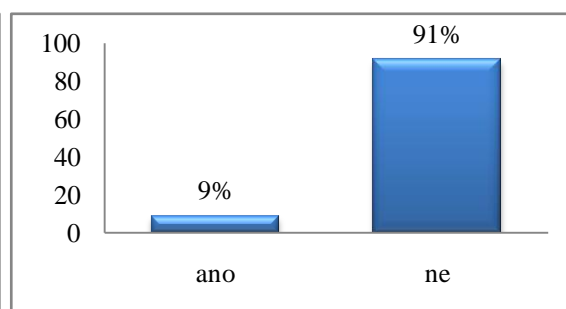
Otázka č. 14 - Setkali jste se s formou fyzického trestu při vyučování ze strany pedagoga?

Pedagog nikdy nepoužil fyzický trest u 91 % dětí, pouze 9% dětí bylo pedagogem fyzicky potrestáno.

Graf č. 90: Početní vyjádření k otázce č. 14

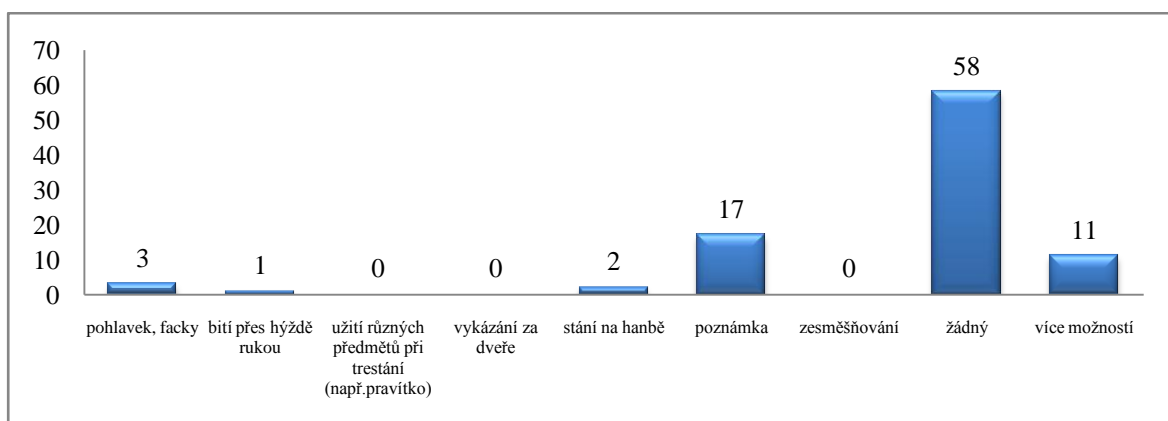
Graf č. 91: Procentuální vyjádření k otázce č. 14

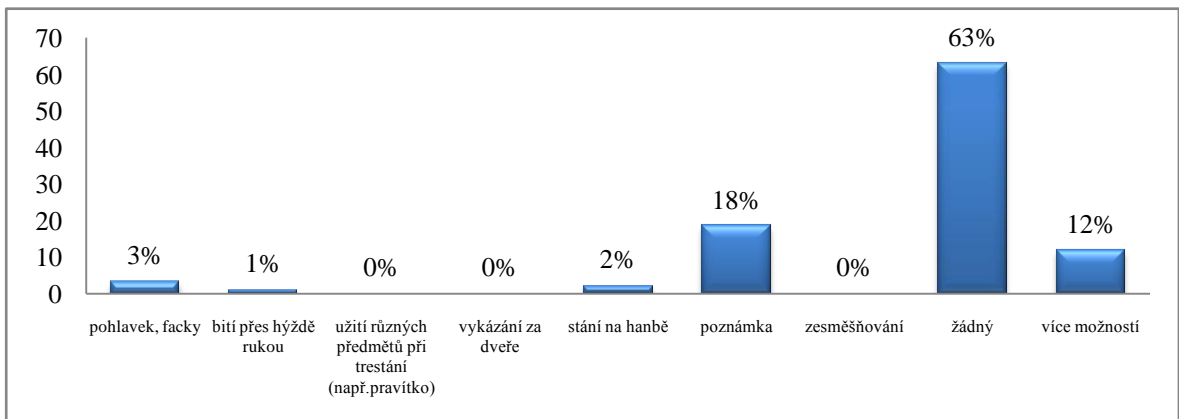
Otázka č. 15 - Jakou formu trestu použil pedagog:

Z předchozí otázky vyplynulo, že 9% respondentů se setkalo s fyzickým trestem ze strany pedagoga. Jako forma nejčastějšího fyzického trestu byl ze strany pedagoga použit pohavek či facka, a to ve 3%, v 1% bití přes hýždě. Alternativní formou k fyzickým trestům jsou pak ze strany pedagoga používány poznámky, tuto odpověď uvedlo 18% respondentů a 2 % uvedla stání na hanbě. Kombinací různých trestů potvrdilo 12% respondentů.

Graf č. 92: Početní vyjádření k otázce č. 15

Graf č. 93: Procentuální vyjádření k otázce č. 15

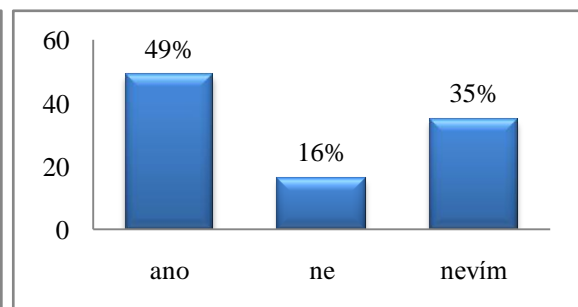
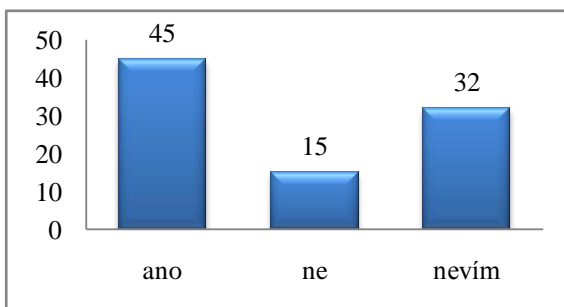

Otázka č. 16 - Je správné, pokud rodiče používají tresty?

Použití trestů považuje za správné 49% dětí, 16% respondentů nesouhlasí s použitím žádného trestu a 35% respondentů neví, zda je vůbec vhodné, aby rodiče tresty používaly.

Graf č. 94: Početní vyjádření k otázce č. 16

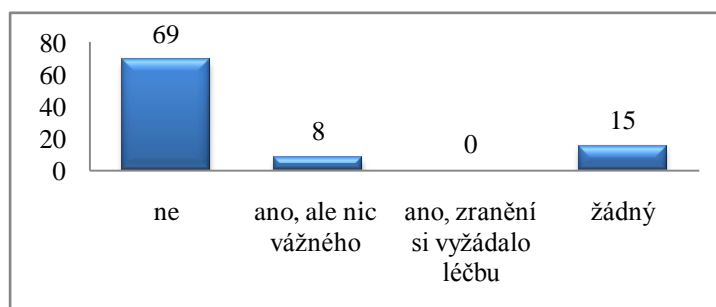
Graf č. 95: Procentuální vyjádření k otázce č. 16

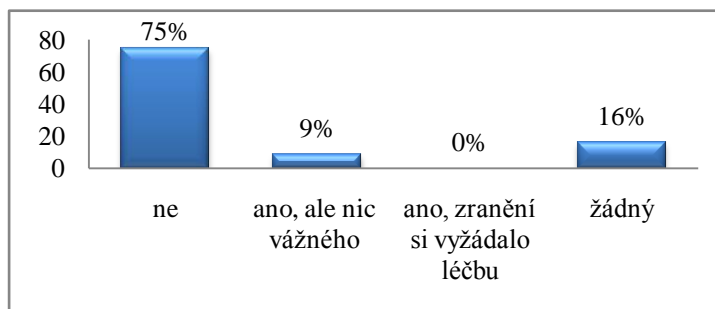
Otázka č. 17 - Vzniklo Vám někdy při fyzickém trestání nějaké zranění?

Při použití fyzického trestu nedošlo k žádnému zranění u 75% respondentů. Pouze 9% uvedlo, že došlo k lehčímu zranění bez nutnosti další léčby.

Graf č. 96: Početní vyjádření k otázce č. 17

Graf č. 97: Procentuální vyjádření k otázce č. 17

4.3 Analýza a prezentace výzkumu

Abych mohla analyzovat problematiku trestu a trestání, vybrala jsem si ke sběru dat celkem tři skupiny respondentů. Ve skupině složené z pedagogů mne zaujala skutečnost, že z celkového počtu 58 dotazníků se vrátilo 25, méně než polovina. Tyto dotazníky byly vyplněny pouze ženami. Na základě této skutečnosti usuzuji, že muži jsou na základní škole zastoupeni minimálně.

V rámci vyhodnocování odpovědí respondentů z řad rodičů mě zaujala otázka č. 18. Užití fyzického trestu ze strany pedagoga i přes zákaz používání těchto trestů ve školách, by uvítalo 21% respondentů. Z pozice matky předpokládám, že mají na mysli lehčí formu fyzického trestu, jako je například drobný pohlavek. Ze souboru otázek, které se týkají vlastních výchovných metod rodičů, vyplývá, že fyzické tresty používají v minimální míře a raději volí jiné výchovné prostředky.

Na základě vytváření obrazu o současné generaci dětí médii i z rozhovorů s jinými rodiči, si můžeme utvořit názor, že vše co děti dělají je vlastně správné a samotné děti by se nepotrestaly. Překvapilo mě, že ve skupině respondentů, složených z dětí 5. tříd, by se potrestalo celkem 63% dětí, a to zákazem oblíbené činnosti. Z toho usuzuji na určitý stupeň vyzrálosti těchto dětí, který svědčí o uvědomění si překročení vymezených hranic v chování.

Hypotéza č. 1: Rodiče v současné době častěji upřednostní jako trest zákaz oblíbené činnosti než použití fyzického trestu.

Rodiče v současné době častěji upřednostní jako trest zákaz oblíbené činnosti než použití fyzického trestu.

Na základě odpovědí získaných od respondentů na otázku č. 11, vyplývá, že 59 rodičů z celkového počtu 78 by zvolilo jako trest, který nejčastěji uplatňují zákaz oblíbené činnosti. Na rozdíl od 5 rodičů, kteří by použili fyzický trest anebo 14 rodičů, kteří by nepoužili trest žádný.

H1 – se potvrdila

Hypotéza č. 2: Ve škole je výchova s použitím fyzických trestů účinnější než výchova bez použití těchto trestů.

Na základě odpovědí získaných od pedagogů na otázku č. 11 je zřejmé, že fyzické tresty nepovažuje za účinnější 9 pedagogů z celkového počtu 25. A 16 pedagogů by je použilo podle situace.

H2 – se nepotvrdila

Hypotéza č. 3: Žáci častěji upřednostňují jinou formu trestu, než trest fyzický.

Na základě odpovědí získaných od respondentů na otázku č. 13, je zřejmé, že žáci by se nejčastěji potrestali zákazem oblíbené činnosti a to 58 žáků z celkového počtu 92. Fyzickým trestem by se potrestalo 6 žáků a 28 žáků by se nepotrestali žádným způsobem.

H3 – se potvrdila

ZÁVĚR

V bakalářské práci je prezentována řada názorů, které nám přibližují postoj společnosti k fyzickým trestům na dětech. Zajímavý je pohled na problematiku z různých úhlů a to konkrétně z pedagogického, rodičovského a dokonce i dětského, který bývá často opomíjen.

V rámci empirického šetření jsem stanovila tři výzkumné hypotézy, které jsem na základě analýzy verifikovala či falzifikovala. Výzkum přinesl cenné poznatky, které u skupin respondentů ukázal, že problematika spojená s postojem společnosti k fyzickým trestům na dětech, je aktuálním tématem sociální pedagogiky.

Na základě studia dané problematiky, výzkumu a také diskuse s okolím, jsem dospěla k závěru, že téma fyzických trestů je stále na předních místech, týkající se výchovy v rodinách. Překvapivým zjištěním je skutečnost, že rodiče nemají jasno v pojmu pozitivní výchova, proto by bylo potřeba se na danou problematiku více zaměřit. V dnešní době se rodiče nemusí spoléhat pouze na to, jakým způsobem byli vychováváni oni, ale mohou být sami aktivní. Pomocí odborných publikací, státních i nestátních organizací i médií, se mohou seznamovat i s jinými přístupy k výchově. Avšak narážíme na zakořeněnost nesprávných návyků ve výchově, které je velmi těžké změnit.

Vezmeme-li v úvahu, že současní rodiče nebyli vychováni podle, alespoň základních, principů pozitivní výchovy, jak mohou sami předávat správnou výchovu dalším generacím? Tento problém lze řešit ve školách. Bude-li dětské myšlení formováno a ovlivňováno v duchu pozitivní výchovy už na škole, je vysoká pravděpodobnost, že si vštíjí základní principy pozitivní výchovy a bude je uplatňovat při výchově svých dětí.

Jak lze ovlivnit dětské myšlení, nám dokazují i odpovědi samotných dětí, které si už uvědomují, že kdyby sebe sami měli potrestat, učinili by tak ve většině případů formou zákazu oblíbené činnosti, nikoliv fyzickým trestem. Toto zjištění nám dává pozitivní základnu pro změnu, kdy výsledky uvidíme za spoustu let, ale kterou je potřeba někde začít.

Sociální pedagog by mohl v tomto směru vyvíjet různé aktivity zaměřené především na rodiče. Pomocí osvěty, prevence nebo pedagogické činnosti předávat principy pozitivní výchovy rodičům a ovlivňovat jejich myšlení a chování k vytváření nových návyků. Realizovaný výzkum nelze považovat za validní, ale pro účely této práce má vypovídající

hodnotu. Pro zobecnění a vyvození obecně platných závěrů by bylo nutné jej podstatně rozšířit.

Práce v tomto rozsahu poukázala na fakt, že jen malá část rodičů ví, co je to pozitivní výchova. V tomto směru by se mohla uplatnit sociální pedagogika. Koncepčním zmapováním daného problému a zhodnocení využití možností sociální pedagogiky. Ta by mohla působit především na skupinu rodičů. Vytvořením nabídky poradenské činnosti na základě diagnostiky, reedukační péče, různých programů pro rodiče v rámci informovanosti, praktických seminářů apod. V rámci činnosti zaměřené na děti a mládež by mohly využít svůj vliv různá volnočasová centra. Formou přednášek, nebo interaktivních her, by se zde děti mohli, seznamovat s pozitivní výchovou.

Sociální pedagogika by mohla pomoci řešit daný problém i dalším vzděláváním samotných pedagogů působících na základních i středních školách. V rámci dalšího vzdělávání by se pedagogové seznámili s principy pozitivního rodičovství i způsobem předávání těchto informací žákům. Jednou z možností je i změna Rámcových vzdělávacích programů, které by mohly zavést vzdělávání k pozitivní výchově do školních osnov, například v rámci předmětu rodinná výchova a v rámci mezipředmětových vazeb i v předmětu občanská výchova.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BÁRTOVÁ, Eliška. *Ministryně Stehliková: Zákaz pohlavků žádá Evropa. Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2014-02-09]. Dostupné z:
<http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=523615>
- [2] BRISCH, Karl Heinz. *Bezpečná výchova: budování jisté vztahové vazby mezi rodiči a dětmi*. Vyd. 1. Překlad Pravoslav Prokeš. Praha: Portál, 2012, 157 s. ISBN 978-802-6200-635.
- [3] *Deklarace práv dítěte, Informační centrum vlády* [online]. [cit. 2014-01-31]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>
- [4] DINKMEYER, Don C a Gary D MCKAY. *Efektivní rodičovství krok za krokem*. Překlad Bohuslava Boučková. Praha: Portál, 2008, 141 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-807-3674-458.
- [5] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Paido., 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.
- [6] CHRASTILOVÁ, Gaurí. *Odměny a tresty ve výchově aneb Jak nevychovat malého tyrana*. *Babyweb.cz* [online]. [cit. 2013-12-23]. Dostupné z:
<http://www.babyweb.cz/odmeny-tresty-ve-vychove-aneb-jak-nevychovat-maleho-tyrana>
- [7] JŮZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010, 185 s. ISBN 978-80-87182-02-4.
- [8] KOENIG, Larry. *Chytrá výchova*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 178 s. ISBN 80-717-8780-9.
- [9] KRAUS, Blahoslav, Miloslav JŮZL a Monika TANNENBERGEROVÁ. *Teorie výchovy*. Institut mezioborových studií. Brno: BonnyPress, 2011, 92 s. ISBN 978-80-87182-04-8.
- [10] LABUSOVÁ, Eva. *Fyzické tresty: Obejdeme se bez nich?* [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: www.evalabusova.cz/clanky/tresty.php
- [11] LEMAN, Kevin. *Jak vychovat děti a nepřijít o rozum: principy, jež učí sám život*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 198 s. ISBN 978-80-7255-241-2.
- [12] LOVASOVÁ, Lenka a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, 24 s. ISBN 80-869-9175-X.

- [13] MATĚJČEK, Zdeněk. 2012. *Po dobrém, nebo po zlém?* Praha: Portál, s.r.o., 2012, 124 s. ISBN: 978-80-262-0133- 5.
- [14] MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí.* Vyd. 4. Praha: Portál, 2007, 143 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-807-3673-253.
- [15] MŮHLPACHR, Pavel a Michal VAVŘÍK. *Sociální patologie.* Brno: Institut mezioborových studií, 2010, 126 s.
- [16] Nový občanský zákoník 2014: rejstřík: redakční uzávěrka 26.3.2012. Ostrava: Sagit, 2012, 320 s. ÚZ. ISBN 978-80-7208-920-8.
- [17] *Pozitivní rodičovství, Magazín zdraví* [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://www.magazinzdрави.cz/pozitivni-rodicovstvi>
- [18] RADVAN, Eduard a VAVŘÍK, Michal. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách.* Institut mezioborových studií. Brno: BonnyPress, 2009, 57 s.
- [19] *Tělesné tresty, Mladá fronta* [online]. [cit. 2013-12-23]. Dostupné z: <http://zeny.e15.cz/clanek/sex-a-vztahy/telesne-tresty>
- [20] Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- [21] *Tyrání dětí, moje-rodina.cz* [online]. [cit. 2013-12-25]. Dostupné z: <http://www.moje-rodina.cz/deti/tyrani-deti>
- [22] VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 116 s. Psyché (Grada Publishing). ISBN 80-247-0814-0.
- [23] VANÍČKOVÁ, E. *Stop tělesným trestům.* 1. vyd. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2004, 11 s., ISBN 80-239-3442-2.
- [24] VAŠINA, Lubomír. *Repetitorium sanoterapie pro klinickou praxi a zdraví podporující chování.* 2013, 262 s. Vyd. Institut mezioborových studií, Brno: BonnyPress, 2013. ISBN 978-80-87182-42-0.
- [25] VAVŘÍK, Michal. 2010. *Vybrané sociologické problémy. S.* Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010, 66 s. 1. vyd.
- [26] WYCKOFF, Jerry a Barbara C UNELL. *Výchova bez křiku a pohlavků: ověřená řešení nejobvyklejších problémů chování předškoláků.* 1. vyd. Překlad Jiří Balek. Praha: Mladá fronta, 2004, 164 s. Žijeme s dětmi, sv. 14. ISBN 80-204-1193-3.
- [27] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

[28] Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM GRAFŮ**Dotazník pro pedagogy**

Graf č. 1	Pohlaví	35
Graf č. 2	Věk	35
Graf č. 3	Vzdělání	35
Graf č. 4	Bydliště	35
Graf č. 5	Délka pedagogické praxe	35
Graf č. 6	Počet žáků ve třídě	35
Graf č. 7	Početní vyjádření k otázce č. 7	36
Graf č. 8	Procentuální vyjádření k otázce č. 7	36
Graf č. 9	Početní vyjádření k otázce č. 8	36
Graf č. 10	Procentuální vyjádření k otázce č. 8	36
Graf č. 11	Početní vyjádření k otázce č. 9	37
Graf č. 12	Procentuální vyjádření k otázce č. 9	37
Graf č. 13	Početní vyjádření k otázce č. 10	37
Graf č. 14	Procentuální vyjádření k otázce č. 10	37
Graf č. 15	Početní vyjádření k otázce č. 11	38
Graf č. 16	Procentuální vyjádření k otázce č. 11	38
Graf č. 17	Početní vyjádření k otázce č. 12	38
Graf č. 18	Procentuální vyjádření k otázce č. 12	39
Graf č. 19	Početní vyjádření k otázce č. 13	39
Graf č. 20	Procentuální vyjádření k otázce č. 13	39
Graf č. 21	Početní vyjádření k otázce č. 14	39
Graf č. 22	Procentuální vyjádření k otázce č. 14	39
Graf č. 23	Početní vyjádření k otázce č. 15	40
Graf č. 24	Procentuální vyjádření k otázce č. 15	40

Graf č. 25	Početní vyjádření k otázce č. 16	41
Graf č. 26	Procentuální vyjádření k otázce č. 16	41
Dotazník pro rodiče		
Graf č. 27	Pohlaví	42
Graf č. 28	Věk	42
Graf č. 29	Vzdělání	42
Graf č. 30	Bydliště	42
Graf č. 31	Početní vyjádření k otázce č. 5	42
Graf č. 32	Procentuální vyjádření k otázce č. 5	42
Graf č. 33	Početní vyjádření k otázce č. 6	43
Graf č. 34	Procentuální vyjádření k otázce č. 6	43
Graf č. 35	Početní vyjádření k otázce č. 7	43
Graf č. 36	Procentuální vyjádření k otázce č. 7	43
Graf č. 37	Početní vyjádření k otázce č. 8	44
Graf č. 38	Procentuální vyjádření k otázce č. 8	44
Graf č. 39	Početní vyjádření k otázce č. 9	44
Graf č. 40	Procentuální vyjádření k otázce č. 9	44
Graf č. 41	Početní vyjádření k otázce č. 10	45
Graf č. 42	Procentuální vyjádření k otázce č. 10	45
Graf č. 43	Početní vyjádření k otázce č. 11	45
Graf č. 44	Procentuální vyjádření k otázce č. 11	46
Graf č. 45	Početní vyjádření k otázce č. 12	46
Graf č. 46	Procentuální vyjádření k otázce č. 12	46
Graf č. 47	Početní vyjádření k otázce č. 13	47
Graf č. 48	Procentuální vyjádření k otázce č. 13	47
Graf č. 49	Početní vyjádření k otázce č. 14	47

Graf č. 50	Procentuální vyjádření k otázce č. 14	47
Graf č. 51	Početní vyjádření k otázce č. 15	48
Graf č. 52	Procentuální vyjádření k otázce č. 15	48
Graf č. 53	Početní vyjádření k otázce č. 16	48
Graf č. 54	Procentuální vyjádření k otázce č. 16	48
Graf č. 55	Početní vyjádření k otázce č. 17	49
Graf č. 56	Procentuální vyjádření k otázce č. 17	49
Graf č. 57	Početní vyjádření k otázce č. 18	49
Graf č. 58	Procentuální vyjádření k otázce č. 18	49
Graf č. 59	Početní vyjádření k otázce č. 19	50
Graf č. 60	Procentuální vyjádření k otázce č. 19	50
Graf č. 61	Početní vyjádření k otázce č. 20	50
Graf č. 62	Procentuální vyjádření k otázce č. 20	50
Graf č. 63	Početní vyjádření k otázce č. 21	51
Graf č. 64	Procentuální vyjádření k otázce č. 21	51
Graf č. 65	Početní vyjádření k otázce č. 22	51
Graf č. 66	Procentuální vyjádření k otázce č. 22	51
 Dotazník pro žáky		
Graf č. 67	Pohlaví	52
Graf č. 68	Věk	52
Graf č. 69	Žije v rodině	52
Graf č. 70	Početní vyjádření k otázce č. 4	52
Graf č. 71	Procentuální vyjádření k otázce č. 4	52
Graf č. 72	Početní vyjádření k otázce č. 5	53
Graf č. 73	Procentuální vyjádření k otázce č. 5	53
Graf č. 74	Početní vyjádření k otázce č. 6	53

Graf č. 75	Procentuální vyjádření k otázce č. 6	53
Graf č. 76	Početní vyjádření k otázce č. 7	54
Graf č. 77	Procentuální vyjádření k otázce č. 7	54
Graf č. 78	Početní vyjádření k otázce č. 8	54
Graf č. 79	Procentuální vyjádření k otázce č. 8	55
Graf č. 80	Početní vyjádření k otázce č. 9	55
Graf č. 81	Procentuální vyjádření k otázce č. 9	55
Graf č. 82	Početní vyjádření k otázce č. 10	56
Graf č. 83	Procentuální vyjádření k otázce č. 10	56
Graf č. 84	Početní vyjádření k otázce č. 11	57
Graf č. 85	Procentuální vyjádření k otázce č. 11	57
Graf č. 86	Početní vyjádření k otázce č. 12	57
Graf č. 87	Procentuální vyjádření k otázce č. 12	58
Graf č. 88	Početní vyjádření k otázce č. 13	58
Graf č. 89	Procentuální vyjádření k otázce č. 13	58
Graf č. 90	Početní vyjádření k otázce č. 14	58
Graf č. 91	Procentuální vyjádření k otázce č. 14	58
Graf č. 92	Početní vyjádření k otázce č. 15	59
Graf č. 93	Procentuální vyjádření k otázce č. 15	59
Graf č. 94	Početní vyjádření k otázce č. 16	60
Graf č. 95	Procentuální vyjádření k otázce č. 16	60
Graf č. 96	Početní vyjádření k otázce č. 17	60
Graf č. 97	Procentuální vyjádření k otázce č. 17	60

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I. – dotazník pro pedagogy

Příloha P II. – dotazník pro rodiče

Příloha P III. – dotazník pro žáky

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO PEDAGOGY

Vážení pedagogové,

jsem studentkou třetího ročníku bakalářského studia Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií – Institutu mezioborových studií v Brně, obor sociální pedagogika, ráda bych se na Vás obrátila s žádostí o spolupráci při realizaci empirické části bakalářské práce „Postoj společnosti k fyzickým trestům na dětech“. Cílem je zjistit postoj Vás pedagogů k fyzickým trestům, a jiným výchovným prostředkům a zároveň zhodnotit dopadu zákazů fyzických trestů ve školství na práci pedagoga. Dotazník je anonymní, získané informace budou použity pouze pro účely této bakalářské práce.

U jednotlivé otázky neexistuje správná ani špatná odpověď, ale vždy jde o vyjádření Vašich názorů.

1) Pohlaví:

- a) žena
- b) muž

2) Věk:

- a) 18 – 25 let
- b) 26 – 35 let
- c) 36 – 40 let
- d) 41 – 50 let
- e) 51 a více let

3) Nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) základní
- b) středoškolské bez maturity (vyučen/-a)
- c) středoškolské s maturitou
- d) vysokoškolské (Bc., Mgr., PhD. aj.)

4) Bydliště:

- a) vesnice/město ($\leq 5\ 000$ obyv.)
- b) město (5 001 až 50 000 obyv.)
- c) město (50 001 až 100 000 obyv.)
- d) velkoměsto (nad 100 000 obyv.)

5) Délka pedagogické praxe:

- a) do 5 let (včetně)
- b) 6 – 10 let
- c) 11 – 15 let
- d) 16 – 20 let
- e) 21 a více let

6) Počet žáků ve třídě?

- a) do 16 žáků
- b) 16 – 25 žáků
- c) 26 – 35 žáků

7) Byl/a jste v dětství fyzicky trestán/a ze strany pedagogů?

- a) nikdy
- b) příležitostně
- c) často

8) Jaký trest pedagog použil?

- a) facka, pohlavek
- b) bití přes hýždě rukou
- c) užití různých předmětů při trestání (např. pravítko, opasek, rákoska)

9) Vzniklo Vám někdy při fyzickém trestání nějaké zranění?

- a) nebylo zranění
- b) ano, ale nic vážného
- c) ano, zranění si vyžádalo léčbu

10) V rámci Vaší výuky převažují?

- a) odměny (pozitivní výchova)
- b) tresty
- c) rovnoměrné zastoupení obou výchovných způsobů

11) Myslíte si, že fyzické tresty jsou účinnější než jiné tresty?

- a) samozřejmě
- b) záleží na situaci
- c) vůbec, jsou zbytečné

12) Jaký trest byste zvolili při prvním prohřešku žáka:

- a) napomenutí
- b) úkol navíc
- c) poznámka
- d) zůstat po škole po vyučování
- d) pokud byste mohli, zvolili byste fyzický trest

13) Zvolili byste v některých výchovných situacích raději fyzický trest?

- a) ano
- b) ne
- c) pokud ano, jaký _____

14) Souhlasí rodiče Vašich žáků, abyste raději upřednostnili fyzický trest před poznámkou?

- a) ano
- b) ne

15) Myslíte si, že by se měly v ČR znovu obnovit fyzické tresty ve školách?

- a) ne, fyzicky trestat by se ve školách nemělo
- b) nemělo by to být pravidlem, ale občas nějaký ten pohlavek neuškodí
- c) jsem pro zavedení fyzických trestů ve školách

16) Které z trestů byste zavedli?

- a) pohlavek
- b) facka
- c) tahání za ucho, za vlasy
- d) bouchnutí do zad
- e) klečení, stání v koutě
- f) stání na hanbě

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK PRO RODIČE

Vážení rodičové,

jsem studentkou třetího ročníku bakalářského studia Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií – Institutu mezioborových studií v Brně, obor sociální pedagogika, ráda bych se na Vás obrátila s žádostí o spolupráci při realizaci empirické části bakalářské práce „Postoj společnosti k fyzickým trestům na dětech“. Cílem je zjistit postoj Vás rodičů k fyzickým trestům, a jiným výchovným prostředkům. Dotazník je anonymní, získané informace budou použity pouze pro účely této bakalářské práce.

U jednotlivé otázky neexistuje správná ani špatná odpověď, ale vždy jde o vyjádření Vašich názorů.

1) Pohlaví:

- a) žena
- b) muž

2) Věk:

- a) 18 – 25 let
- b) 26 – 35 let
- c) 36 – 40 let
- d) 41 – 50 let
- e) 51 a více let

3) Nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) základní
- b) středoškolské bez maturity (vyučen/-a)
- c) středoškolské s maturitou
- d) vysokoškolské (Bc., Mgr., PhD. aj.)

4) Bydliště:

- a) vesnice/město ($\leq 5\ 000$ obyv.)
- b) město (5 001 až 50 000 obyv.)
- c) město (50 001 až 100 000 obyv.)
- d) velkoměsto (nad 100 000 obyv.)

5) Kdo má největší vliv z členů Vaší domácnosti na výchovu dětí?

- a) matka
- b) otec
- c) oba rodiče
- d) prarodiče

6) Jakou výchovnou metodu doma upřednostňujete?

- a) pozitivní výchova (demokracie ve výchově, vzájemný respekt, komunikace, určení pravidel, vzájemná důvěra)
- b) výchova se stejným zastoupením odměn a trestů
- c) výchova s převahou trestů
- d) bez výchovných metod

7) Zasahují do Vaší výchovy dětí prarodiče?

- a) ano
- b) ne
- c) občas

8) Používáte v rodině tresty?

- a) ano
- b) ne
- c) občas

9) Odměňujete Vaše děti?

- a) ano
- b) ne
- c) občas

10) Jaké druhy trestů uplatňujete?

- a) fyzický trest
- b) zákaz oblíbené činnosti
- c) žádný

11) Nejčastěji zakazují tuto činnost:

- a) dívání na TV
- b) používání PC
- c) mobil
- d) jít ven
- e) kamarádi
- f) odejmutí kapesného
- g) sladkosti
- h) zákaz zájmového kroužku
- i) jiné

12) Za co trestáte nejčastěji?

- a) školní známka
- b) bití, rvačky
- c) špatné chování
- d) nesplnění domácích prací
- e) poškození věcí
- f) nechození do zájmového kroužku
- g) bezdůvodně

13) Jak často trestáte?

- a) denně
- b) týdně
- c) měsíčně
- d) vůbec

14) Pokud máte více dětí, trestáte je stejným způsobem?

- a) ano
- b) ne
- c) občas

15) Používáte ve svých výchovných metodách, metody svých rodičů?

- a) ano
- b) ne
- c) neuvědomuji si to

16) Dovedete si představit, že byste ve své výchově odstranili fyzické tresty?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

17) Víte, jaké tresty používají pedagogové Vašich dětí ve škole, v případě, že ano uveďte jaké:

- a) ano: _____
- b) ne

18) Jste pro, aby pedagog využil fyzického trestu i přes zákaz používání těchto trestů na školách?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

19) Už jste někdy požádali pedagoga popř. vychovatele, aby u Vašeho dítěte upřednostnil fyzický trest před poznámkou?

- a) ano
- b) ne

20) Reakce pedagoga na Vaši žádost:

- a) souhlasil
- b) nesouhlasil

21) Slyšeli jste někdy o „pozitivním rodičovství“ a víte, co to znamená?

- a) ano slyšel (a), ale ve svých výchovných metodách ji neuplatňuji
- b) ano slyšel (a) a ve svých výchovných metodách ji upřednostňuji
- c) ne

22) Souhlasili byste s návrhem zákona o zákazu používání fyzických trestů na dětech?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK PRO ŽÁKY

Ahoj holky a kluci,

jsem studentkou třetího ročníku bakalářského studia Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií – Institutu mezioborových studií v Brně, obor sociální pedagogika, ráda bych se na Vás obrátila s žádostí o spolupráci při realizaci mé empirické části bakalářské práce „Postoj společnosti k fyzickým trestům na dětech“. Cílem je zjistit postoj Vás dětí k fyzickým trestům, a jiným výchovným prostředkům. Dotazník je anonymní, získané informace budou použity pouze pro účely této bakalářské práce.

U jednotlivé otázky neexistuje správná ani špatná odpověď, ale vždy jde o vyjádření Vašich názorů.

1) Pohlaví:

- a) dívka
- b) chlapec

2) Věk:

- a) 10 let
- b) 11 let
- c) 12 let

3) Žiji v rodině: (zatrhněte i více možností)

- a) s otcem i matkou
- b) s matkou
- c) s otcem
- d) s prarodiči
- e) sourozenci, uveďte počet: ____

4) Jsem doma trestán (a)?

- a) ano
- b) ne

5) Dostáváš doma odměny?

- a) ano
- b) ne

6) Jak často jste trestáni:

- a) denně
- b) týdně
- c) měsíčně

7) Jakými tresty:

- a) zákaz oblíbené činnosti
- b) domluvou a káráním
- c) fyzickým trestem
- d) psychický trest (chladné až odmítavé chování rodičů k dítěti)
- e) zvýšením hlasu až křikem
- f) pracovní činnosti

8) Forma odměn:

- a) kapesné
- b) návštěva kina
- c) hry na PC
- d) sladkosti
- e) kamarádi
- f) dívání na TV
- g) jít ven

9) Kdo mne nejčastěji trestá a současné odměňuje:

- a) otec
- b) matka
- c) sourozenec
- d) oba rodiče
- e) prarodiče

10) Forma fyzického trestu:

- a) pohlavek
- b) facka
- c) taháním za vlasy, ucho
- d) výprask rukou
- e) výprask řemenem či jiným předmětem
- f) bouchnutím do zad
- g) klečení, stání v koutě
- h) jiný

11) Rodiče mi nejčastěji zakazují tuto činnost:

- a) dívání na TV
- b) používání PC
- c) zabavení mobilu
- d) jít ven
- e) kamarádi
- f) odejmutí kapesného
- g) sladkosti
- h) jiný

12) Nejčastější důvod proč se trestán?

- a) školní známka
- b) bití, rvačky
- c) nevhodné chování
- d) neplnění domácích prací
- e) poškození věci
- f) zájmová činnost
- g) bezdůvodně

13) Napište jak byste se potrestali vy?

- a) fyzickým trestem
- b) zákazem oblíbené činnosti
- c) žádným

14) Setkali jste se s formou fyzického trestu při vyučování ze strany pedagoga?

- a) ano
- b) ne

15) Jakou formu trestu použil pedagog:

- a) pohlavek, facka
- b) bití pře hýždě rukou
- c) užití různých předmětů při trestání (např. pravítko)
- d) vykázání za dveře
- e) stání na hanbě
- f) poznámka
- g) zesměšňování

16) Je správné, pokud rodiče používají tresty?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

17) Vzniklo Vám někdy při fyzickém trestání nějaké zranění?

- a) ne
- b) ano, ale nic vážného
- c) ano, zranění si vyžádalo léčbu